

Davvi bieggafápmorusttega guovllumudden, Davvesiidda gielddas

Plánaprográmma evttohus

Sørøstlig del av planområdet

Grenselandet DA

Sisdoallologahallan

1	Ovdasátni	4
2	Álggahus	6
2.1	Doaimmaálggaheaddji	6
2.2	Ceavzilvuotta mearkaša St1:i ja Davvi bieggafápmorusttegi	6
2.3	Manin Davvi	7
2.4	Davvi – rádjeviiddideaddji prošeakta	8
2.5	Láhčit dili báikkálaš árvoháhkamii	8
2.6	Ealáhusovdánahttin sámi guovddášguovlluin	9
2.7	Dálkkádat ja luondduvalljivuotta	9
3	Proseassa govvideapmi	12
3.1	Konsešuvdnaohcan	12
3.2	Dialoga guoskevaš berošteddjiiguin	12
3.3	Álggahančoahkkin guovllumuddenplána	13
3.4	Ovdánanplána	13
4	Doaimma govvideapmi	14
4.1	Bieggafápmorusttet	14
4.2	Fundameanttat	15
4.3	Bálvalusvisti	15
4.4	Transformáhtorstašuvdna ja siskkáldas fápmofierpmádat	17
4.5	Beassan- ja siskkáldasgeainnut	17
4.6	Doaimmadilálašvuođat	18
4.7	Plánejuvvon fierpmádatlaktin	18
4.7.1	Vuogádatčoavddus ja eaktuduvvon doaimmabijut bajábeale fierpmádagas	18
4.8	Doaimmat plánaguovllu olggobealde	18
5	Isitgielddat ja eananeaigggátvuotta	19
5.1	Davvesiidat gielddat	19
5.2	Eananeaigggátvuotta	19
6	Láhkavuoddu	20
6.1	Energiijaláhka	20
6.2	Plána- ja huksenláhka	20
6.3	Finnmárkoláhka	21
6.4	Kulturmuittoláhka	21
6.5	Luondduvalljivuoddaláhka	21
6.6	Nuoskkidanláhka	21
6.7	Geaidnoláhka	21
6.8	Mohtorjohtalusláhka	21
6.9	Láhkaásahus áibmojohtolathehttehusaid raporterema, registrerema ja merkema birra	22
6.10	Gielddalaš plánat	22
6.11	Suodjalanplánat	22
7	Vejolaš váikkuhusat	23
7.1	Obbalaččat	23
7.2	Eanadat ja INON	24
7.3	Kulturmuittut ja kulturbiras	25
7.4	Olgoeallin ja johtolat	27
7.5	Mátkealáhus/turisma	27
7.6	Luondduvalljivuotta	28
7.7	Suodjalanberoštusat	29
7.8	Šlápma, suoivvanastin ja speadjalastin	29
7.8.1	Šlápma	29
7.8.2	Suoivvanastin ja speadjalastin	29
7.9	Eana- ja vuovdedoallu	29
7.10	Boazodoallu	30
7.11	Infrastrukturvra	32
7.12	Áibmojohtalus	32
7.13	Suodjalusrusttegat	32
7.14	Eará dilálašvuođat	32
7.15	Árvoháhkkan	32
7.15.1	Báikkálaš sisaboađut: vearru ja doaimma liigeváikkuhusat	32

7.15.2	Infrastrukturvrra doaimmat doaibmaguovllu olggobealde.....	32
7.16	Eará nuoskkideapmi	32
7.17	Bieggafápmorusttega heaittiheapmi	32
8	Plánaprográmma evttohus.....	33
8.1	Doaibmabidjočilgehus	33
8.1.1	Doaibmabiju čilgehus ja ákkastallan	33
8.1.2	Bieggaresurssat ja buvttadeapmi	33
8.1.3	Molssaeavttuid árvvoštallan	33
8.1.4	Oktavuohta eará plánaide	34
8.1.5	Infrastrukturvrra	34
8.1.6	Vejolaš váidudeaddji doaibmabijut	34
8.2	Proseassa ja vuohki.....	34
8.3	Čielggadanfáttát	35
8.3.1	Eanadat	36
8.3.2	Kulturmuittut ja kulturbiras	36
8.3.3	Olgoeallin ja johtalus	37
8.3.4	Luondduvalljivuohta	37
8.3.5	Nuoskkideapmi	39
8.3.6	Ealáhus- ja servodatberoštumit	40
8.4	Guovllumuddenplána	43

1 Ovdasátni

Grenslandet DA dákko bokte ovddida Davvi bieggafápmorusttega plána-programma evttohusa. Bieggafápmorusttet plánejuvvo ásahuvvot Finnmárkui, duottarguvlui Vuonjalrášša birra Davvesiidda gielddas.

Plánaguovlu lea jalges badjugis duottarguovllus sullii 50 km nuorttabealde Leavnnja ja 30 km oarjelulábeale Áttánjoga. Bieggafápmorusttegii plánejuvvo installerejuvvon effeakta mii lea 800 MW ja jahkásaš meroštallojuvvo dat dahkat sullii 3,4 TWh.

Dakkár ásaheapmi galgá váikkuhusčielggaduvvot ja leat vuodđun meannudeapmái mii dahkko Energiijalága ja Plána- ja huksenlága mielde.

VČ-láhkaásahusa 5.§ boahtá ovdan ahte plánaeiseváldi guoskevaš plánii plána- ja huksenlága mielde, Davvesiidda gielda, láhkaásahusa mielde, lea ovddasvástideaddji eiseváldi. Ovdanboahtá nai I ja II mildosis ahte Norgga Čázádat- ja Energiijadirektoráhtta (NVE) lea ovddasvástideaddji eiseváldi bieggafápmoáššiin.

Plána-programma govvida huksenplánaid ja áigejuovdilis doaibmaguovlluid, ja movt evttohit čađahit čielggadanbarggu. Viidáset addo gaskaboddosaš árvoštallan doaimma váikkuhusain birrasii, luondduresurssaide ja servodahkii ja das lea evttohus čielggadan-programmii.

Plána-programma evttohus sáddejuvvo gulaskuddamii báikkálaš, regionála ja nationála eiseválddiide, berošteddjiide ja organisašuvnnaide. Dainna lágiin bohtet iešguđet berošteaddjit geaidda vejolaš huksen sáhtta čuohtat oažžut dieđuid ja vejolašvuoda buktit cealkámušaid dilálašvuodaide maid berre earenoamážit váldit vuhtii ovddasguvlui plánemis.

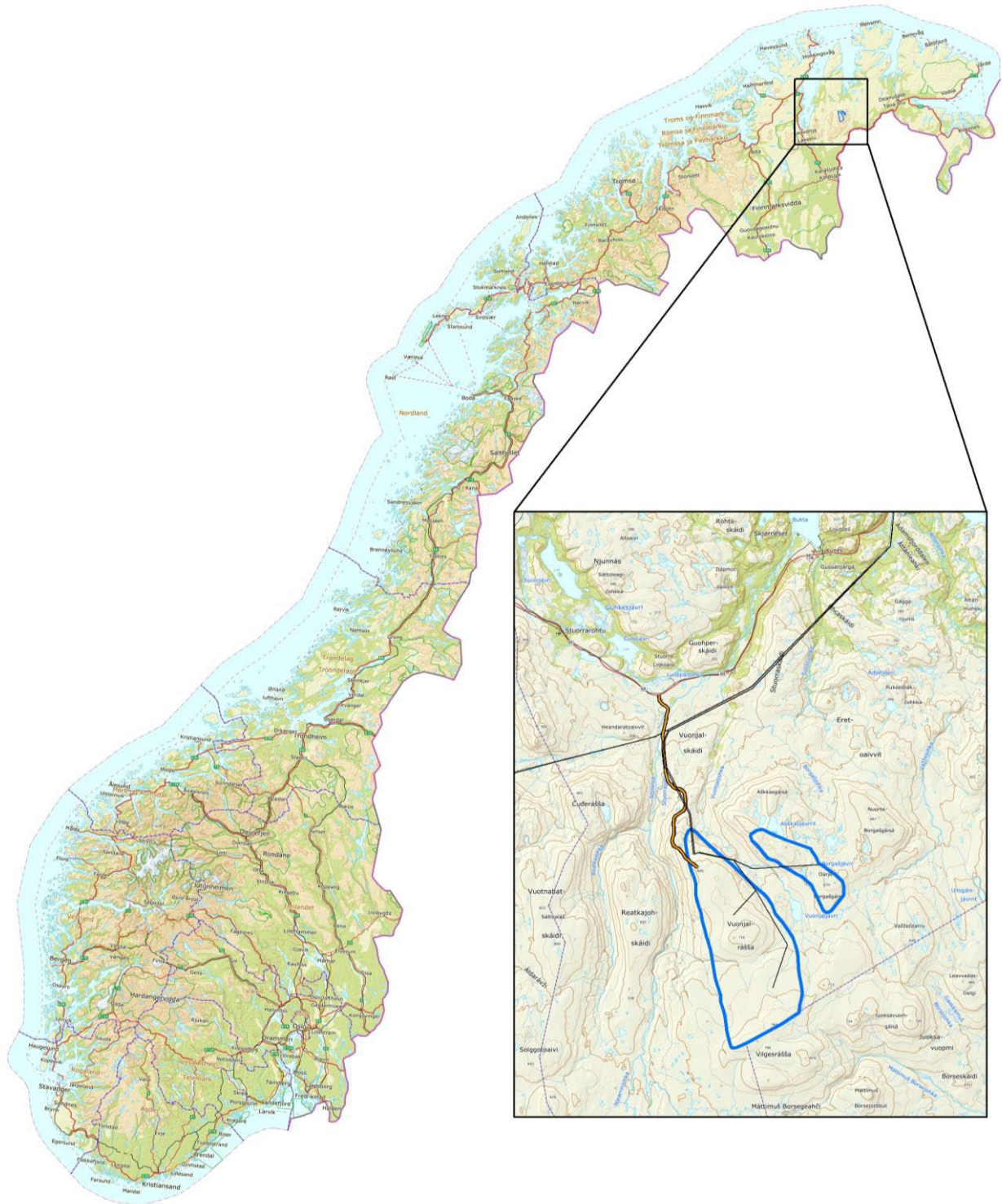
Paralleallat plána-programma gulaskuddanevttohusain dieđihuvvo nai bargoálgin guovllumuddenplánain.

Plána-programma ja boahtán gulaskuddancealkámušaid vuodul, áigu Davvesiidda gielda mearridit loahpalaš-programma. Mearriduvvon-programma boahtá bidjat láidestusaid váikkuhusčielggadeami bargui.

Váikkuhusčielggadeapmi galgá leat vuodđun guovllumuddenplánii.

Davvesiidda gielda plánaeiseváldin meannuda guovllumuddema plána- ja huksenlága olis. NVE konsešuvdnaeiseváldin meannuda konsešuvdnaohcama energiijalága olis.

Fuobmá ahte loahpalaš huksenplánat eai mearriduvvo ovdal buot huksenváikkuhusat leat čielggaduvvon. Danin mii fuomášuhttit ahte dieđut plána-programmas sáhttet muddejuvvo loahpalaš mearriduvvon guovlluplána ja konsešuvdnaohcama rádjái.

Govus 1-1. Visokárta mii čájeha Davvi bieggafápmorusttega sajjadaga.

2 Álggahus

Dán kapihttala teaksta lea vižžon konsešuvdnaohcamis beaiváduvvon 15.08.2022.

2.1 Doaibmaálggaheaddji

Lea Grenselandet DA mii lea Davvi bieggafápmorusttega doaibmaálggaheaddji.

Grenselandet váldoeaiggát lea St1 Norge AS. Eadnefitnodat St1 lea davviriikkalaš energiijafitnodat dakkár višuvnnain ahte sii galget njunnošis buvttadit ja vuovdit CO₂-diđolaš energiija. Fitnodat vuovdá boaldámuša, buvdagálvvuid ja biilabassamiid 1450 St1- ja Shell-stašuvnnain, ja vuovdá fossiila ja ođasmahtti boaldámuša ja oljobuktagiid fitnodatkundariidda industriija-, mariidna- ja fievrredansuorggis. St1 lágida Finnmárkui energiija vuorkkáid gávdnoma bokte mearragáttis Girkonjárggas ja Hámmerfeasttas, ja iežas stašuvdnafierpmádagain miehtá fylkka. St1 ulbmilin lea hukset ja doaimmahit Davvi bieggafápmorusttega ja ásahit bieggafápmorusttega váldoprošeaktan davviriikkalaš ođasmahtti energiijasvuogádagas.

2.2 Ceavzilvuotta mearkaša St1:i ja Davvi bieggafápmorusttegi

St1:s mii doaibmat vuoiggalašvuođain, integritehtain ja respeavttain. Mii čuovvut lánkaásahusaid ja njuolggadusaid, ja atnit fuola meannudit ehtalaččat dohkálaččat. Mii atnit guhtet guimmiideamet ja ovttasbargoguimmiideamet árvvus, ja doaibma doaimmahuvvo rabas ja vásttolaš lánkáii.

St1 ehtalaš njuolggadusat, leat ovttas min davviriikkalaš árvvuiguin, min ja min ovttasbargoguimmiid vuođđonjuolggadusat. Dát njuolggadusat leat huksejuvvon ON Global Compact prinsihpaide birra, anti-korruptšuvnna, ávdđalaš bargoeallima ja olmmošvuoigatvuođaid birra, ja min višuvdnii leat njunnošis CO₂ - dihtomielalaš energiija buvttadeamis ja vuovdimis. Min lahkoneapmi olmmošvuoigatvuođaide lea vuođđuduvvon ON bagadeaddji ealáhuseallima prinsihpaide ja olmmošvuoigatvuođaide (UNGP) ja OECD njuolggadusaide multinationála fitnodagaide. Dat nannejit min geasku árvvus atnit ja gáhttet olmmošvuoigatvuođaid, ja min geatnegasvuođa álggahit heivvolaš ja beaktilis doaimmaid jus dát rihkkojuvvojit. Mii atnit árvvus vuoigatvuođaid mat leat internationála olmmošvuoigatvuođajulggáštusas ja dan internationála bargoorganisašuvnna (ILO) julggáštus bargoeallima vuđolaš prinsihpaid ja vuoigatvuođaid birra. Dát buohkanassii, deattuha movt mii galgat leat ovddasduvdin posiitiiva servodatovdáneapmái buot min doaimmas.

Mis lea maddái ruohtastuvvon vásttolašvuohta doaibmaseamet dan olis ahte St1 Norge AS:a stivra lea mearridan várrogasvuođaproseassaid OECD njuolggadusaid mielde multinationála fitnodagaide, ja norgga Rabasvuođalága mielde. Min ON:a Global Compact geatnegasvuođa bokte raporteret mii nai jahkásaččat min ovdáneami ON:a ceavzilvuođa mihtuid vuostá. Dát rapportat leat almmolaččat fidnemis. Ovdal suoidnemánu 1.b. 2023 áigu St1 almmuhit rapportta Rabasvuođalága mielde, mii čájeha movt mii leat čađahan min várrogasvuođaárvoštallamiid, mii vejolaččat identifiserejuvvui min árvogollosis ja guđiid doaimmaid mii leat álggahan.

Mii ruohtastuhttit Davi ceavzilvuođa systemáhtalaččat ja álohii internationála rámmaráhkkanusaide, ON:a ceavzilvuođaagendai ja norgga lánkáii. Aktevraidentifiserema ja vejolaš váikkuhusaid jotkkolaš ođasmahttin ja analysa, leat guokte deháleamos cakki dán barggus. Mis lea earenoamážit fokusa identifiserejuvvon olmmošvuoigatvuođalaš váikkuhansurggiide: Sosiála ja ekonomalaš váikkuhusat báikkálaš servodagaid, dieđut olámuttus, rabas proseassat ja hearckes minoritehtajoavkkuid vuoigatvuođat. St1:i lea dehálaš sihkkarastit ahte oktasašvuohta ja báikkálaš servodat mat eaiggáduššet resurssaid dahje geaidda min bargu váikkuha, dovdet ahte sin guldalit ja ávkkálašvuođa go mii leat das.

Geavtlaččat lea dát bargovuohki buvttihan olu iešguđet doaimmaid ja proseassaid álggaheami. Muhtun dáin doaimmain leat:

- Mii ovdánahtti dárkilis njuolggadusaid vásttolaš doibmii bieggenergijja ovdánahttimis.
- Mis lea aktiivvalaš fokusa báikkálaš ruohtastuhttimii ja doaimmaide mat sáhttet fárus hukset servodaga ja sihkkarastit vuoiggalaš juogu.
- Mii čađahit várrogasvuodaárvoštallamiid fidnooktavuođain ja fálliin, sihkkarastin dihte ahte maiddái sii čuvvot min prinsihpaid ja njuolggadusaid.
- Mii kártet bieggafámu dálá konsešuvdnarammaásahusa vejolaš váilevašvuodaid internationála rámmaásahusaid vuordámušaid ja rabas ja vásttolaš doaimma prinsihpaid ektui.
- Mii bargat aktiivvalaččat identifiseret vejolašvuodaid viidáset guorahallat sosiála ja ekonomalaš váikkuhusaid ovttasbarggus fágačehpiiguin.

St1:s leat ceavzilvuodamihtut čadnon ON:a ceavzilvuodamihtuide joavko- ja fitnodatovttadatdásis. Konkrehta ceavzilvuodamihttomeriid ráhkadeapmi Davi várás galgá leat ovttasbargu báikkálaš váikkuhuvvon beliiguin, bargoeallima ovddasteddjiiguin ja olmmošvuoigatvuodačehpiiguin. Dát mihttomearit bohtet earret eará gokčat árvogollosa ja báikkálaš váikkuhusaid. Mat šaddet relevánta indikáhtorat ja metodihkka mearriduvvo bajábealde čilgejuvvon ovttasbarggus.

2.3 Manin Davvi

Máilbmi rievdá radikálalaččat. Stuoramus sivvan dasa dáidet leat dálkkádatrievdamat. Vaikko Norga oážžu gosii buot elrávnnji ođasmahtti energijagálduin, de dát gokčá dušše sullii 60 % Norgga oppalaš energijagolaheamis.

Norga ferte, nugo muđui Eurohpá, čuovvovaš jagiin loktet iežas ođasmahtti fápmobuvttadeami vai báhcán 40 % jávket áiggi mielde. Statnett meroštallá Norga ovddas guvlui dárbbasa 30-50 TWh ođđa ođasmahtti fámu vai beallidivččii dálkkádatgássaluoitimiid, ja sullii vel 40 TWh jus ollásit galgá buot karbonahuhttit Norgga. Dát gáibida stuora huksemiid boahhtevaš jagiin, vuosttažettiin bieggafámuš. Vai dát dahkko fuolalaš láchai, de oaivvilda Grenselandet AS jierpmálažžan válljet vánit ja stuorát bieggafápmorusttegiid guovlluin gos leat hui buorit bieggaresurssat dan sadjái go hukset go olu smávva rusttegiid bieđgguid stuora osiide Norggas.

Hui buriid bieggaresurssaid geažil buvttada Davvi bieggafápmorusttet sullii 1,5 gearde eanet go gaskamearalaš bieggafápmoprošeakta Lulli-Norggas, ja 2-3 gearde eanet go bieggafápmoprošeakta Duiskkas mas leat seamma ollu turbiinnat. Dát mearkkaša ahte Davvi bieggafápmorusttet buvttada hálbimus elrávnnji geavaheddjiide olles Eurohpás.

Finnmárkkus leat leamaš stuora hástalusat dálá fápmolinnjain Skáiddis nuorttas. Statnett guhká oaivvildii ii leat servodatekonomalaččat gánnáhahtti nannet dán linnjá ja joatkit hukseme 420kV Skáiddis Vuotnabahtii, dálá golaheami ja daid bieggafápmoprošeavttaid geažil maidda lea addon konsešuvnna. Seammás celke ahte olu stuorát bieggafápmohuksen dagahivččii dán fápmolinnjá servodatekonomalaččat gánnáhahttin. Min analysat čájehedje ahte jus huksešii 1200 MW ođđa bieggafámu Finnmarkkui, de ođđa 420 kV fápmolinnjás Skáiddis Vuotnabahtii iešalddis livččii 9 mrd. ruvdnosaš servodatekonomalaš badjelbáza. Dat mearkkaša ahte Davvi bieggafápmorusttet, oktan eará konsešuvnaaddon bieggafápmoprošeavttaiguin regiovnas, bealuštivččii ođđa fápmolinnjá huksema ja buot daid positiivvalaš váikkuhusaiguin mat das livčče báikkálaš ealáhusaide ja industriijaovdánahttimii Nuorta-Finnmárkkus. Danin lei hui illudahtti go Statnett 2019 njukčamánu mearridii joatkit 420 linnjain Skáiddis Vuotnabahtii.

Finnmárkku fylkkagiela lea mearridan mihttomeari ahte galgá leat álggahuvvo 2000 MW ovdal 2030. Fylkkagiela lea maiddá mearridan ahte sii háliidit hukset ođđa 420 kV fápmolinnjá Skáiddis Vuotnabahtii, ja dan sávaldaga duohtandahká Statnett dál. Davvi bieggafápmorusttet šaddá áibbas dehálaš oassi vai sáhtta olahit goappašat mihttomeriid servodatekonomalaččat gánnáhahtti láhkái.

2.4 Davvi – rádjeviiddideaddji prošeakta

Stuora bieggafápmorusttegiid energiija sáhtta ávkkástallat birasustitlaččat buvttadit boahhteáiggi boaldámuša, nugo hydrogena, ja das čuovvu oalgebuktagiid. Energiijadieđáhus (Fápmu rievdamii. Energiijapolitiikka 2030 vuostá) bidjá láidestusaid ollu doaimmaide ovdánahttit molssaevttolaš energiijaguddiid. Stuoradikki dieđáhusa loahppameannudeapmi (13.06.2016) fuolaha earret eará viiddis nationála vuoruheami hydrogenii energiijagáldun, ja ásaheami riikaviidosaš stašuvdnafierpmádaga geaidnofievrrideapmái, hydrogenatogaid ráhkkanahhtimii dálá otná diesalgaskkain, ja hydrogenafearggaid atnui váldima guhkit stáhtalaš feargagaskkain.

Finnmárkkus lea ollu doaimmat mat gáibidit eanet elrávnnji. Dáid gaskkas sáhtta namuhit guolástusealáhusas, ruvkedoaimma ja oljo-/gássaroggama Barentsábis. Odne lea rievtti mielde buot elrávnnji fylkkas geavahuvvon, juoga mii sakka ráddje Finnmarkku vejolašvuodaid ovdánahttit iežas industriijalaččat.

Doaimmaálggaheaddji oaivvilda leat hui dehálažžan láchit dili olámuttos bieggafámu industriijalaš ávkkástallamii, ja nu ráhkadit ceavzilis bargosajiid dan regiovnas gos bieggafápmovejolašvuoha ávkkástallojuvvo.

Dakkár ovdánahttimis lea áibbas dehálaš ahte gávdno doarvái ođasmahtti energiija bieggafápmorusttegiin, ii dušše golahusgáldun regionálalaččat ja nationálalaččat, muhto buvttadanfáktorin dán teknologalaš ja industriála treanddas. Davvi bieggafápmu sáhtta nappo leat industriijaovdánahttima vuodđun, ja leat mielde ásaheamen ođđa fitnodagaid ja bargosajiid regiovnas.

2.5 Láchit dili báikkálaš árvoháhkamii

Grenslandet AS háliida ovdánahttit proševtta mas báikkálaš ja regionála mátkeealáhusaktevrrat proševtta bokte sáhttet lasihit iežaset árvoháhkama, ja dahkat vejolažžan stuorrut nationálalaččat ja internasjonálalaččat kommersiála rámmaid siskkobeaalde. Mii háliidit ovdánahttit proševtta mii eanemus lági mielde buvttiha vejolašvuodaid guoskkahuvvon báikegottiide ja vuoigatvuodalaččaide dahkat iežaset servodagaid gos lea bivnuheabbon orrut ja eallit, ja addit vejolašvuodaid stuorrut.

Dán vuodul lea Grenslandet sádden ovttabealat ja juridihkalaš čadni julggaštusa isitgielddaide mas proševtta lea geatnegahtton čuovvovažžii:

- Báikkálaš gealbovdánahttimii, dása gullá báikkálaš doaimmaorganisašuvvna ja bissovaš fitnoahppiortnegiid ásaheapmi.
- Leat mielde ásaheamen diehtujuohkinguovddáža bieggafámu birra.
- Láchit dili nu ahte báikkálaš lágideaddjit sáhttet mielde hukseme ja doaimmaheame bieggafápmorusttega.
- Geavahit rusttegiid mat leat geavahuvvon huksema áigge manjil, ee. čiekŋaliskáija ja ásodatbráhkaid Gussanjárggas.
- Einnostahttivuhtii opmodatvearu hárrái.

Julggaštus galgá sihkkarastit ahte gielda oažžu bissovaš árvvuid huksema geažil, ja láchčit dili vai doaimmat ja rusttegat mat leat dárbbášlaččat huksenáigodagas buoremus lági mielde geavahuvvojit manjit áiggis. Julggaštus galgá láchčit dili einnostahttivuhtii sihke huksejeddji ja gieldda goluid ja addosiid hárrái.

2.6 Ealáhusovdánahttin sámi guovddášguovlluin

Grenselandet háliida ásahtit ruhtadanortnega mii galgá ovddidit ealáhusovdánahttima sámi guovddášguovlluin ealáhusfoandda ásaheimiin. Foanda galgá doarjut álggaheddjiid geat háliidit ovdánahttit ekonomalaš ceavzilis fitnodagaid mat čuvvot sámi kultuvrra ja eallinvuogi, ja movttiidahttit ceavzilis ekonomalaš doaimmaide ja bargosajiide mat ávkkástallet sámi gávppálaš iešvuoda.

Foandda ruđaid sáhtttá juolludit olbmuide, vuodđudusaide dahje organisašuvnnaide mat háliidit álggahit ealáhusovdánahttima dahje ovddidit relevánta gealboloktema dan áigumuša várás. Ruđat galget doarjut doaibmajuid:

- Dalle go ruđat eai gilval molssaevttolaš ruhtadangálduiguin.
- Mat leat sámi guovddášguovlluin Finnmárkkus.
- Main leat vejolašvuodát ásahtit gánnáhahtti doaimma ja bissovaš bargosajiid.
- Doaibmajut sáhttet leat doarjja konseptii dahje fitnodatovdánahttimii, muhto dat sáhtttá maiddáit leat njuolggo iežaskapitála bidjan doaimma álggaheapmái dahje viiddideapmái.

Foanda galgá leat politihkalaččat sorjjasmeahttun ja dan galgá sorjjasmeahttun stivra hálldašit.

Grenselandet DA atná lunddolažžan ahte Sis-Finmárkku Investerenfitnodat, man Sápmi Ealáhusgárdi oamasta 100 %, hálldaša dán ealáhusfoandda. Grenselandet DA lea dán vuodul válljen sáddet ovttabealat ja juridihkalaš čadni julggaštusa Sis-Finmárkku Investerenfitnodahkii, mas fállá 10 milj. ruvdnosaš hávális mávssu go lea positiivalaš investerenmearráduš ja jahkásaččat máksit 0,7 % jahkásaš brutto gálvojođus (roavvát meroštallon leat 11,5 mij. Kr juohke doaibmajagis doaibmaáigodagas).

2.7 Dálkkádat ja luonduvulljivohta

Odne leat dálkkádatváttisvuodát duođai áigeovvdilat politihkalaččat. Olusat oaivvildit ahte olbmodahkan dálkkádatrievdadeamit globálalaččat lea dat stuorámuš hástalus mii olmmošsogas goassege lea leamašan. Dálkkádateinnostusat jagi 2100 rádjái čájejit ahte dán oasis Finnmárkkus sáhtttá jahkegaskamearretemperatuvra lassánit 3-3,5°C;in, ja šaddet gaskal 10 ja 65 unnit muohtabeaivvit jagis (sorjavaš mehteriin meara bajábealde), ja 15-20 % eanet njuoskkádat. Dasa lassin šaddet vel dávjjit hirbmat garra dálkkat. Lea čielggas ahte dákkár dálkkádatrievdamat, jus einnostusat dollet deaivása, sakka čuhcet ekovuogádagaide ja boazodoalloealáhusii regiovnas.

EU-kommišuvdna bijai ovdan Energiija- ja dálkkádatpáhka, namahusain Barrosa-páhka, ođđajagimánus 2008. Dát lei dat gudneággireamos energiija- ja dálkkádatpáhka maid kommišuvdna goassege lea bidjan ovdan; 20,20,20 ovdal 2020 – 20 % geahpedit EU-dálkkádatgássaluoitimiid ovdal 2020 go buohtastahtttá 1990-dásiin, 20 % ođasmahtti energiija energiijagálduin ovdal 2020 ja 20 % energiijabeavttálmahttin ovdal 2020. Mihttomearrin lei ahte ii galgga šat leat nu sorjavaš importerejuvnon fossiila boaldámušas, ja baicca vuoruhit ceavzilet energiijagolaheami ja – buvttadeami.

Dat nu gohčoduvvon RES-/ođasmahttidirektiiva (2009/28/EC), gos dát mihttomearit gávdnojit, leat čadahuvvome ja dát Eurohpálaš riikkat orrot buorre muddui jođus olahit mihttomeari (áigodagas

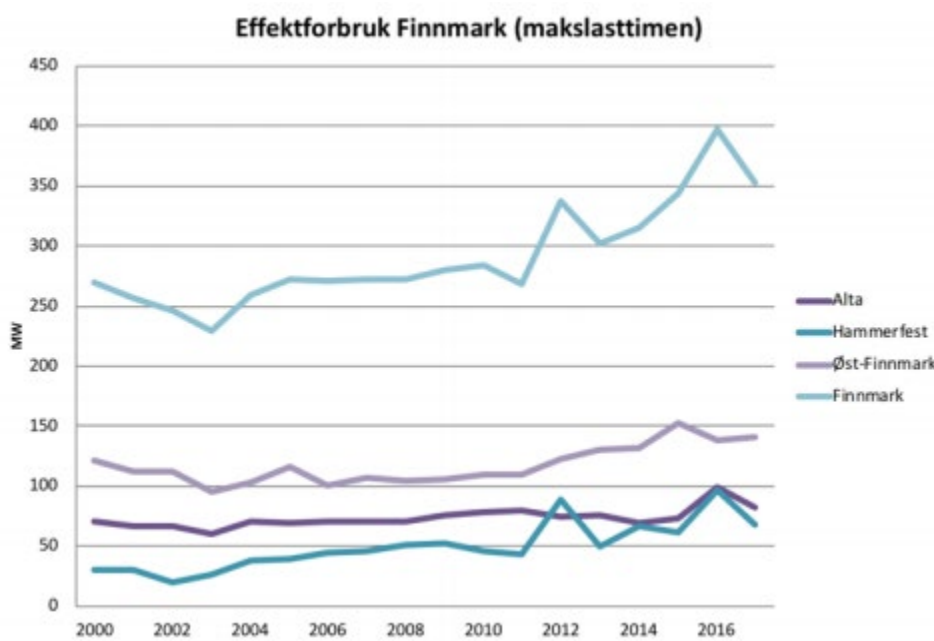
1990 – 2019 unno EO-riikkaid obbalaš luoitimat 24%:in vaikko ekonomiija stuoruige 60 %:in seamma áigodagas). Sihke ođasmahttidirektiiva ja energijabeavttálmahttindirektiiva (2012/27/EU) ođasmahttojuvvuiga 2018:s, ja 2020 čavčča bajiduvvui mihttomearri vel oktii go 2030 Climate Target Plan ovdanbuktojuvvui. Dán plána áigumuš lea unnidit EO CO₂-luoitimiid olles 55 %: ovdal 2030, mii lea hirmat gudneángeris mihttomearri

Norggas lea Stuoradiggi mearridan sullasaš dálkkádatmihttomeriid jagiide 2030 ja 2050 (geahpedeamit 1990-dásis):

- Unnimusat 50 % unnit dálkkádatgássaluoitu ovdal 2030.
- Unnimusat 90-95 % unnit dálkkádatgássaluoitu ovdal 2050.

Norgga dálkkádat- ja energijabeavttálmahttinpolitihka váldodoaibma lea elektrifiseren. Statnett lea meroštallan man olu elrávdnjegeavaheapmi lassána jus dálá fossiila energijageavaheapmi Norggas šaddá elektrihkalažžan. Sii čállet:

«Elektrifiseren lea dehálaš vai sáhtttá geahpedit norgga dálkkádatgássaluoitimiid. Jus mii buhttet eanaš dálá fossiila energijageavaheami elrávnnjiin, de lassána fápmogeavaheapmi 30 – 50 TWh jahkásaččat. Vástideaddji lassáneapmi ođasmahtti fápmobuvttadeamis beallida dálkkádatgássaluoitimiid Norggas. Váikkuhusat transformašuvdnafierpmádahkii leat jáhkkimis muttolaččat. Vai olahivččii nullaluoitima energijavuogádagas, de sáhtttá hydrogenabuvttadeapmi buvttihit vel 40 TWh».

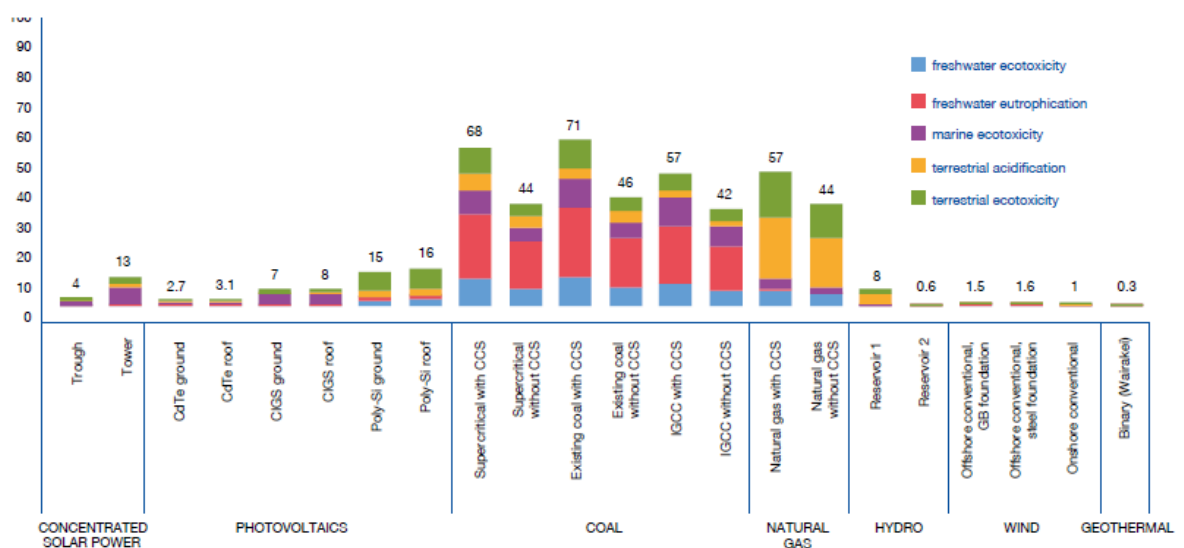
Govus 2-1: Maksimála beaktogolaheapmi Finnmarkkus, ja juohkin golmma oasseguvlui. Gáldu: Statnett (2019).

Dán oktavuodas ferte maddái deattuhit ahte Equinora rusttet Muolkkuin, mii lea okta Norgga stuorámus luoitinsajiin, okto luoitá su. 2 % oppalaš dálkkádatgássain Norggas. Muolkkuid elektrifiseren, mii livččii hirmat dehálaš luoitimiid geahpedeapmái, gáibida Equinora dieđuid vuodul su. 400 MW bissovaš elrávdnjenoađi. Dát vástida sullii otná maximála beaktogolaheami Finnmarkkus (gč. govosa 2-1). Muolkkuid elektrifiseren nappo gáibidivččii stuora ođasmahtti energijahuksema Finnmarkkus. Davvi bieggafápmorusttega huksen, mas installerejuvnon beaktu lea 800 MW ja vurdojuvnon jahkásaš buvttadeapmi lea su. 4,1 TWh, eahpitkeahttá livččii ávkin.

ON luonddupanela bijai 2019 miessemánus ovdan ođđa raportta mii čájeha ahte olbmuid doaimmat áitet miljovnnaid náliid eksisteansa. Dehálaš sivat dasa leat rievdaduvvon areálageavaheapmi (dehálaš eallinguovlluid/habitáhtaid geahpedeapmi), njuolga ávkkástallan (bivdu/álvu), dálkkádatrievdamat, nuoskkideapmi ja introduserejuvvon nálit. Dát lea jávkadeamen olu náliid. Dássáži leat globála nállevalljivuoda áitagiid sivat sullii ovttá mađe juohkásuvvon dálkkádatrievdamiidda ja eará sivaide muđui.

Globála temperaturlassáneapmi váikkuha lundui sihke genehtalaš dásis ja ekovuogádatdásis, ja dálkkádatrievdademiid váikkuhusat luondduvalljivuhtii lassánit boahttevaš moaddelot jagiin. Muhtun regiovnnain šaddet dálkkádatrievdamat stuorámuš sivan dasa ahte nálit jávket, raportta dieđuid mielde.

Mánnggat iskkadeamit/dutkosat (geahča govvosa 2-2) leat čájehan ahte nannánbieggafámuš leat unnán ekologalaš luottat go buohtastahtá eanaš eará ođasmahtti energijagálduiguin, ja nannánbieggafámuš ferte dalle leat guovddáš rolla boahtteáiggi energijalágideamis.

Govvosa 2-2: lešguđet energijagálduid ekovuogádatváikkuhusat, nállejahkin juohke 1000 TWh nammii, Eurohpás 2010. Gáldu: UNEP (2016).

Vai dálkkádatroassu (karbonahuhttin) čoavdašuvvá seammás go ii áitte nállevalljivuoda eanet, de ferte lasihit ođasmuvvi energijja buvttadeami fossiila energijagáldui sadjái, ja seammás galgá leat kritihkalaš dasa mat guovllut geahpeduvvojit. Boahtteáiggi areálageavaheamis ferte leat fokus geavaheapmái mii geahpeda, iige nanne, dálkkádatrievdamiid. Energijjasuorgi ferte vuoruhit guovlluid gos lea unnán nállevalljivuoda ja buorit energijaresursat, nugo Davvi.

Lea dehálaš dárkilastit ahte jus norgga eiseválddit galget deattuhit nállevalljivuoda vuhtiiváldima konsešuvdnajuolludemiin bieggafápmui boahtte áigggis, de lea dájvja unnit relevánta eaktu man olu sisabakkem lea. Davvi plánaguovlu lea sisabakkkekahtes guovllu buorre ovdamearka mas leat unnán nállevalljivuoda šattuid ja elliid dáfus. Dat muitala ahte váikkuhusat nállevalljivuhtii MW:s installerejuvvon beaktu šaddá dalle olu unnit go eanaš vástevaš huksemiidda guovlluin vuolleis ja eambbo meara lahka, vaikko mañemus namuhuvvon guovlluide leat eará teknihkalaš sisabakkemat čuohcan.

Norgga oppalaš eanaareálas lea sullii 44 % (gáldu: miljostatus.no) definerejuvvon sisabakkkekahtes luondun (>1 km teknihkalaš sisabakkemiin), ja báhcán 56 % fas dalle leat

guovllut madda sisabahkken lea guoskan. Bieggafámu huksen nannámii mii vástida 30 TWh ođđa ođasmuvvi fámu, mielddisbuktá ahte plánaguovllut obbalaččat leat 0,15% (su. 575 km²) Norgga obbalaš eananareálas (su. 385 200 km²). Jus ollásit karbonahuhtta Norgga (70-90 TWh, gáldu: Statnett) de lassána dat areála sullii 0,3%-0,45%:i (gáldu: NORWEA).

3 Proseassa govvideapmi

3.1 Konsešuvdnaohcan

2017 miessemánus sáddii Grenselandet DA ovdagihtii dieđáhusaid Davvi bieggafápmorusttegiid ja gullelaš fierpmádatlaktimii (sierra dokumeanttat).

Konsešuvdnaohcan oktan konsešuvdnaguorahallamiin sáddejuvvui NVE:ii 2019 golgotmánus. 2020:s gaskaboddosaččat bissehede bieggafápmorusttegiid áššemeannudeami, mii dagahii ahte prošekta orustii gitta 2022 geasi rádjái. Viidáset mearridii Deanu giela biehttalit proševtta, mii dagahii ahte Deanu -oassi álgoálgosaš plánaguovllus váldui eret proševttas. Ođastuvvon konsešuvdnaohcan, masa dušše gulai huksen Davvesiidda gielddas, sáddejuvvui NVE:ii 2022 borgemánus.

3.2 Dialoga guoskevaš berošteddjiiguin

Konsešuvdnaohcama ráhkadeami oktavuodas leat čađahuvvon álbmotčoahkkimat, Gussanjárggas Davvesiidda gielddas (18.09.2017) ja Deanus (19.09.2017 ja 22.11.2017). Dasa lassin leat čađahuvvon guokte ovttasráđi gos ee. Davvesiidda, Deanu ja Porsánggu gielddat, ja orohagat madda guoská, birasgáhttenorganisašuvnnat, eará organisašuvnnat, báikkálaš resursaolbmot j.e. ledje bovejuvvon.

Lassin leat dollon helikoptergeahčadeamit orohagaiguin 9, 13 ja 14 A:in ja gielddaiguin madda guoská ja Finnmárkku Fylkkagielddain, ja mánga eahpeformálalaš čoahkkima orohagaiguin, gielddaiguin ja eará guovllu gullelaš aktevrraiguin ohcan-/ guorahallanproseassas.

Dán vuodul árvoštallo ahte guoskevaš berošteddjiide lea bures mitaluvvon proševtta birra. Dan geažil eai lágiduvvo álbmotčoahkkimat guovlluplána álggaheami dieđáhusa ja plánaprográmma gulaskuddama oktavuodas, muhto guovlluplána almmolaš gulaskuddama ja konsešuvdnaohcama dáfus lágiduvvojit oktasaš álbmotčoahkkimat.

3.3 Álggahančoahkkin guovllumuddenplána

Plánaálgga vuodul mii lea sáddejuvvon 03.05.2023, lágiduvvui formálalaš álggahančoahkkin Davsesiidda gielddain 09.05.2023:s.

Dán prográmmii leat vuodđun láidestusat mat ovdanbohte čoahkkimis ja leat čállon referáhttii beaiváduvvon 15.05.2023.

3.4 Ovdánaplána

Tabealla 3-1 govvida proševtta ovdánaplána.

Tabealla 3-1: Ovdánaplána.

	2023				2024			
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	A4
Plánaálgga		●						
Plánaprogramma evttohus		■						
Álgima dieđiheapmi / plánaprogramma almmolaš geahčadeapmi			■					
Mearrádus plánaprogramma (NMU/KST)				●				
Muddenplána evttohus				■	■			
Almmolaš geahčadeapmi muddenplána					■	■		
Plánamearrádus							●	

4 Doaimma govvideapmi

Fuomáš dát leat vuos gaskaboddosaš govvideamit dálá konsepttas, ja viidáset dutkosat ja detáljaplánen sáhtta mielddisbuktit rievdadusaid.

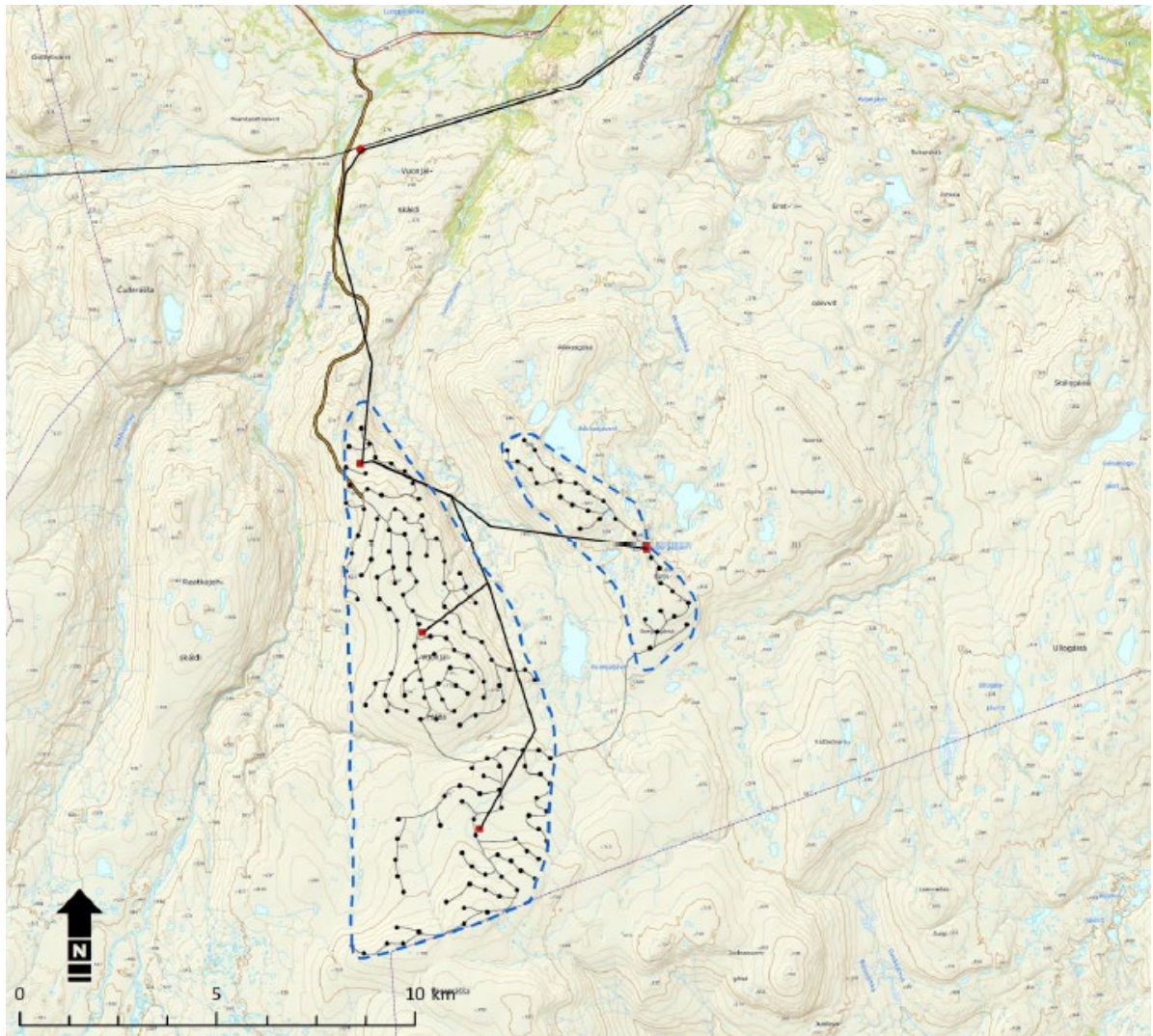
Doaimmaid govvideapmi dán kapihttalis lea vižžon guorahallanprográmma evttohusa ovdagihtii dieđáhusas 12.05.2017 ja konsešuvdnaohcamis beaiváduvvon 15.08.2022.

4.1 Bieggafápmorusttet

Plánejuvvon huksenčovdosis sáhtta válljet málle, sturrodaga ja bieggaturbiinnaid logu, nu ahte turbiinnaid lohku, maid galgá installeret ,lea dan duohken mii nominála beaktu lea juohke bieggaturbiinnas. Sorjavaš das makkár bieggaturbiinnat leat gávdnamis huksenáigodagas, de juohke turbiinna nominála beaktu jáhkkimis lea gaskal 5 ja 12 MW.

Dát mielddisbukta ahte ceggejuvvojit 66-160 bieggaturbiinna čilgejuvvon plánaguovllu siskkobealde. Bajimus allodat rohtorbláđi geahčái lea 200 m.

Govus 4-1 govvida vejolaš čovdosa.

Govus 4-1: Davvi bieggafápmorusttega gaskaboddosaš huksenplána.

Bieggafápmorusttega sturrodat ja gaska gaskal bieggaturbiinnaid lea ollu fáktoriid duohken. Turbiinnat ja siskkáldasluottat duoguštit hui ráddjejuvvon areálaid. Dat eaktuda danne ahte johtolat ja boazodoallu sáhtta doaimmahuvvot numot ovdal. Vásáhusaid mielde biddjot turbiinnat 3-5 geardde rohtordiamehtera gaskkain.

4.2 Fundameanttat

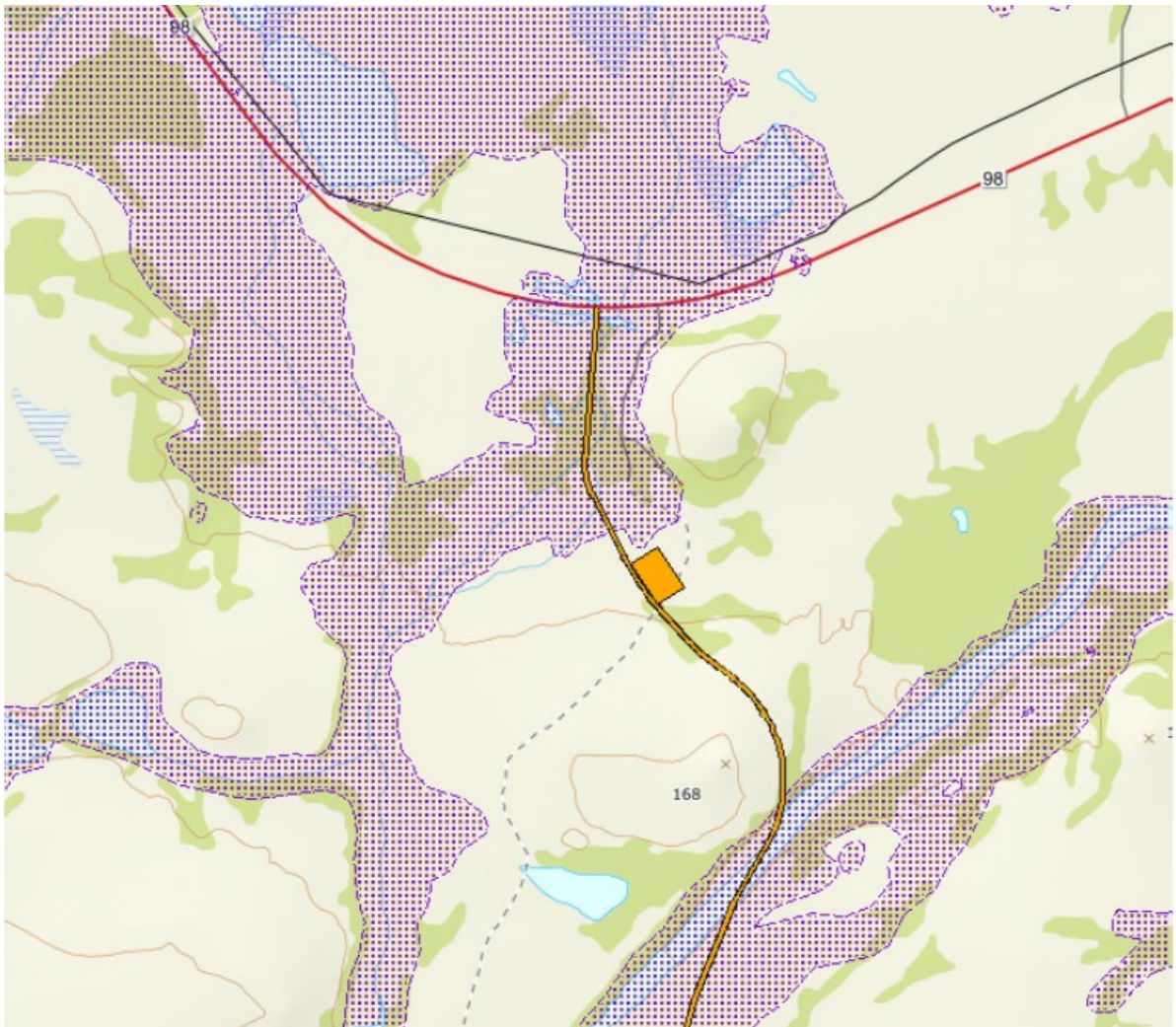
Fundameantašládja lea muhtun muddui sorjavaš välljejuvvon turbiidnasajiid eanandiliin.

Dábálaš teknologija mii geavahuvvo olu Norggas, lea buddejuvvon njuolga vuodđobáktái. Báktefundamenteremis bovrejuvvojit mánggat buddenstállebáttit 10-20 mehera vulos vuodđobávtti sisa. Dát cakkastuvvojit ja darvvihuvvojit fundameantta betongageahčái. Fundameantta geahčái leikejuvvojit boalttut maidda toardna darvvihuvvo gitta.

Nubbi dábálaš teknologija bieggafápmoteknologii nannámis lea nu nu gohčoduvvon gravitašuvdnafundameanta (ii leat jáhkkimis nu áigeguovdil dás). Dalle goaivu eret eanamássaid ja dasto leike betongafundameantta. Go geavahuvvo gravitašuvdnafundameanta, de meroštallojuvvo ahte manná su.300-600 m3 betonja juohke fundamentii.

4.3 Bálvalusvisti

Bálvalusvisti plánejuvvo veaháš lulábeallái luoddaearu FI 98:s. Visttis lea guovddáš doaibma bieggafápmorusttega doaimma ja bajásdoallama oktavuodas. Dábálaččat gávdná doppe sihke operatevrra (eaiggáda ovddasteaddji) ja joavkku mas leat turbiinnaid doaimmaheaddjit ja bajásdoallit, ja dasa lassin fápmofitnodagaid ja vuollelágideddjiid mat leat doppe sihke muhtun áigodagaid ja vahkkosaččat.

Govus 4-2: Plánejuvvon Bálvalusvistti sulaid sajusteapmi.

Geassejahkebealis leat dasa lassin dávjá láigohuvvon veahkit geat čađahit iešguđetlágan bajásdoallankampánjjaid, mii mearkaša ahte jođánit sáhttet leat 20-30 olbmo rusttegis.

Bálvalusvisttis sáhttet ee. leat:

- Kontuvrrat
- Čoahkkinlatnja
- Boradanlatnja / konferánsalatnja
- Molssodanlanjat / hissegat
- Rádju / garáša
- Gelbbolašvuodaguovddáš
- Biilabisánansajit

Molssaeaktun sáhtta áigeguovdil ásahtit bálvalusvistti Gussanjárgii. Báiki válljejuvvon lagas gulahallamis Davvesiidda gielddain ja Gussanjárgga báikki olbmuiquin, vai oažžu nu stuora synergijaváikkuhusa ealáhusovdáneami dáfus go vejolaš.

4.4 Transformáhtorstašuvdna ja siskkáldas fápmofierpmádat

Bieggafápmorusttegis ceggejuvvojit trafostašuvnnat heivvolaš sajiide ja dat rievdadit bieggaturbiinnain elrávnnji rievttis gealdodassái ja viidáset fievrredit elrávnnji guovddáš-elfápmonehttii. Mearrideaddjin gosa daid bidjá lea mot vällje siskkáldas fievrredanspáittuid siskkáldas nehttii mii turbiinnain vuolgá ja movt buvttadanlinjái vällje spáittu.

Transformáhtorstašuvnnaide monterujuvvojit maiddái dárbbalaš laktinrusttegat ja dárkkistanrusttegat.

Siskkáldas fierpmádat juohke bieggaturbiidnii ja transformáhtorstašuvdnii ráhkaduvvo 33 kV eanajođasneahttan. Eanajođasneahtta huksejuvvo ovtta huksengeainnuiguin/huksengeainnuid mielde mat ráhkaduvvojit fievrredeami ja beassama váste bieggaturbiinnaide ja danne eai mielddisbuvtte vel eanet fysalaš sisabahkkemiid. Ollislaš guhkkodat siskkáldas 33 kV jođasneahtas meroštallo šaddat sullii 130 – 140 km.

4.5 Beassan- ja siskkáldasgeainnut

Beassangeaidnu FI 98:s bieggafápmorusttegi álgá dakka oarjjabeale Sturrajoga šalddi ja manná dasto njuolga máttás bajás Vuonjalskáidái gitta bieggapárkka plánaguvlui Vuonjalráššas. Beassangeaidnu plánaguvlui šaddá su. 12,8 km guhkki. Plánaguovllus galget vel huksejuvot su. 100-110 km ođđa siskkáldasgeainnut. Čievragovččas lea dábálaš dánlágan geainnuin (gč. govvosa 4-3). Dán muttus eai leat dahkkon mássameroštallamat, muhto dán eanadagas lea sulaid mássabalánsa mihttomearrin. Dát unnida dárbbu ášahit mássaválddahaga dahje deponiijaid plánaguovllus.

Govus 4-3: Beassangeaidnu Ráhkoduoddara (Raggovidda) bieggafápmorusttegi. Ráhkoduoddara (Raggovidda) ja davis luonda lea hui ovttalágan, nu ahte govva addá buori gova das movt Davi beassan-/siskkáldasgeainnut šaddet. Govven: Multiconsult Norge AS.

Leat mánggat bealit maid ferte váldit vuhtii bieggafápmorusttega beassan- ja siskkáldasgeainnuid hábmemis. Turbiidnakomponenttaid guhkkodat ja deaddu mearridit movt geaidnu galgá huksejuvot, ja geaidnogeometriija galgá hábmejuvot. Bieggaturbiinnaid iešguđet lágideddjiin leat iežaset eavttut movt dat galget leat.

Materiálaid, mašinnaid ja bargiid fievrredeapmi transformáhtorstašuvnnaide dahkko geaidnoráigge mii huksejuvvo bieggafápmorusttega várás. Transformáhtorfievrredeapmi sáhtta mearrideaddjin dasa movt geainnu stuorámuš geaidnovuostálagat dimenšonerejuvvojit.

4.6 Doaimdilálašvuodát

Bieggafápmorusttega doaimma automáhtalaččat stivre dihtor mii lea juohke turbiinnas. Juohke bieggaturbiinnas leat reaidut maiguin mihtida bieggafápmodaga ja bieggaháltti, ja dát instrumeantadieđut adnojit stivret turbiinnaid automáhtalaččat. Turbiinnaid stivremii leat monterejuvvon reaidut mat mihtidit bieggafápmodaga ja bieggaháltti. Dasa lassin sirdojit doaimbasignálat čađat guovddáš ovtadahkii bálvalusvittis ja doaimmafitnodaga doaimmaguovddáži. Juohke bieggaturbiinnas leat reaidut maiguin mihtida bieggafápmodaga ja bieggaháltti, ja dieđut dán instrumeanttain adnojit turbiinnaid automáhtalaš stivremii.

Bieggafápmorusttega doibmii dárbbášuvvojit bálvalusbargit, dan duohken man galle ja makkár šlájat turbiinnat leat. Juohke bieggaturbiidna dábálaččat dárbbáša bajásdoalahusa juohke nuppi jagi.

4.7 Plánejuvvon fierpmádatlaktin

Fierpmádatlaktin meannuduvvo sierra proseassas, Energiijalága mielde, ja čujuhuvvo dán prosessii jus háliida geahččat bienaleappot govvideami, kárttaid jnv. Dáid rusttegiid váste.

4.7.1 Vuogádatčoavddus ja eaktuduvvon doaimmabijut bajábeale fierpmádagas

Dálá fierpmádaga unnán kapasitehta geažil Nuorta-Finnmárkkus, de atná doaimmaálggaheaddji ođđa guovddášfierpmádatoktavuođaid ásaheami eaktun vai lea fierpmádatkapasitehta laktit Davvi bieggafápmorusttega dasa. Dán ohcamušas eaktuda danne Grenselandet AS ahte ohcon 420 kV linnjá gaskal Skáiddi ja Vuonnabađa huksejuvvon Statnetta plánaid mielde.

Grenselandet AS ohcá laktit fierpmádatlaktima plánejuvvon ođđa Skáidi-Áttánjoga ođđa 420 kV linnjái. Davvi ásahuvvo fápmostašuvdnan 420 kV guovddášfierpmádahkii, sekšuvdnan gaskal Leavnnja ja Áttánjoga.

2017 miessemánu dieđáhusas evttohuvvojit molssaevttolaš čovdosat linnjáoktavuođain plánaguovllu máttit oasis Ohcejohkii Suomas. Čađahuvvon analysaid ja Statnett plánaid vuodul ođđa 420 kV linnjái Skáidi- (Davvesiida)-sáttovárri ja Statnett viidásit barggu dihte lasihit kapasitehta Supmii, de ii leat ohcojuvvon sierra fierpmádatoktavuohta Davvi bieggafápmorusttegis Supmii.

4.8 Doaimmat plánaguovllu olggobealde

Fuobmá ahte čuovvovaš elemeanttat eai leat oassin dán plánabarggus, ja meannuduvvojit sierra plánaproseassain dárbbu mielde:

- Gáddáibuktinčovdosat
- Fápmolinnját plánaguovllu olggobealde

5 Isitgielda ja eananeaiggátvuohta

Dán kapihttala čilgehus lea vižžon ovdagihtiiedieđáhusas mas lea evttohus guorahallanprográmmii beaiváduvvon 12.05.2017.

5.1 Davvesiidda gieldda

Davvesiidda gielda lea riddo- ja vuotnagielda gaska-Finnmárkkus. Nammii lea vuodđun čoahkkebáiki Davvesiida, mii manjel 1890 lei váldogirkogielda. Gielddaguovddáš lea Gilevuotna mii lea Čorgašnjárggas.

Areála lea sullii 3500 km² ja gieldda viidodat vuolgá Eurohpá davimus nannánbáikkis Gidnegeažis (71°8'1" Čorgašnjárggas, gitta Nuorta-Finnmárkku alimus várrái Rástegáisái (1067 m.á.b.)Lágesduoddaris.

Davvesiidda gielddas leat badjelaš 1300 ássi, mas su. 1000 olbmo orrot giliguovddážiis Gilevuonas. Muđui ássat olbmot Lágesvuonas gilážiin Dáigevuonas, Davvesiiddas, Gussanjárggas ja Čiestis.

Ealáhusgeainnut gielddas leat vuosttažettiin guolásteapmi, eanadoallu, merradoallu ja almmolaš bálvalusdoaimmat. Davvesiida lea maddái elfápmogielda go sisaboađuid oačču guovtti čáhcefápmorusttegis ja ovttá bieggafápmorusttegis.

5.2 Eananeaiggátvuohta

Finnmárkkuopmodat (FeFO) lea eananeaiggát ja vuoigatvuođalaš plánaguovllus. Finnmark Kraft lea sierra šiehtadusas ožžon oktovuoigatvuođa dahkat eananeaiggátvuođa FeFo:in ovdánahttit bieggafápmolokalitehtaid Finnmárkkus, nugo vuoigatvuođa plánat, dieđihit, konsešuvdnaohcat, hukset ja doaimmahit bieggafápmorusttegiid FeFo eatnamiin. Šiehtadus eaktuda dattetge ahte FeFos lea vejolašvuohta dahkat šiehtadusaid eará soahpamušbeliiguin go Finnmark Kraft jus lea jáhkehahtti ahte ohcci sáhtá oažžut bággolonistanvuoigatvuođa.

6 Láhka vuodđu

Energijjalága, luonduvulljivođalága, suohkanlaš plánaid ja suodjalanplánaid čilgehusat dán kapihttalas leat vižžon ovdagihttiidiedáhusas mas lea evttohus guorahallanprográmmii, beaiváduvvon 12.04.2017. Eará čilgehusat leat vižžon konsešuvdnaohcamis, beaiváduvvon 15.08.2022. Ođđajagimánus 2023 sáddejuvvui plána- ja huksenlága rievdadus gulaskuddamii. Dán oktavuodas leat lasáhusat dahkkon Plána- ja huksenlága oassekapihttalas.

6.1 Energijjaláhka

Doaimmat leat konsešuvdnageatnegasat Energijjalága § 3-1 mielde. Dát mielddisbukta ahte lea gáibádus prošeavtta čuozaheamis/váikkuheamis galgá guorahallat konsešuvdnaproseassa oktavuodas.

6.2 Plána- ja huksenláhka

Plána ja huksenlága rievdadusat 2009:s dagahedje ahte gielddat eai šat sáhttán gáibidit ahte ráhkaduvvo regulerenplána doaibmabijuide mat meannuduvvojit energijjalága vuodul. Ággan dasa lei ahte lei dárbu beavttálmahttit plána- ja konsešuvdnaproseassaid mat leat čadnon rusttegiidda mat buvttadit ja sirdet elrávnnji. Dasa lassin ledje konsešuvdnameannudeami proseassat namuhuvvon lága mielde viidát, ja dat áimmahušše plána- ja huksenlága áššemeannudeami gáibádusaid.

Okta Stuorradiggediedáhusa 28 (2019-2020) Nannánbieggafápmu – Konsešuvdnameannudeami rievdadusat deháleamos čuoggáin lea ahte bieggafámu ođđa konsešuvdnavuogádat boares vuogádaga ektui galgá láchit dili eanet báikkálaš mielváikkuheapmái buot dásiin bieggafápmoprošeavttas. Báikkálaš ruohtastupmi lea nuppiin sániin gehččon hui dehálažžan lasihan dihte prošeavttaid legitimitehta álbmogis ja unnidit riidodási otná dilálašvuoda ektui. Stuorradiggediedáhus dadjá maiddá ahte gieldda plánen sáhtta veahkkin čielggadit bieggafápmorusttethuksema rámmaid, muhto ahte ii gáibiduvvo dakkár plánačielggadeapmi ovdal konsešuvdnameannudeami ja ahte dakkár čielggadeami sáhtta dahkat maŋgil sierralobi ohcama bokte gielddaplána areálaoasis dahje stáhta areálaplánas. Maŋgil dan Stuorradiggediedáhusa dagai Stuorradiggi ávžžuhusmearrádusa gos bivdá Ráđđehusa máhccat evttohusain váldit fárrui bieggafápmorusttegiid plánema ja huksema plána- ja huksenláhkii.

Ođđajagimánu 13.b. 2023 sáddii Gieldda- ja guovlodepartemeanta plána- ja huksenlága rievdadusevttohusa. Rievdadusevttohusa mielde galgá dahkkot bajitdási čielggadeapmi areálageavaheamis plána- ja huksenlága mielde guovllumuddema bokte, ovdal go konsešuvdna addo energijjalága mielde.

Davvesiidda gieldda lea mearridan ráhkadit guovllumuddenplána bieggafápmorusttegi. Čoahkkimis cuoŋománu 14.b. 2023 Davvesiidda gieldda ja NVE sohpe ulbmilleamos lea ovttastahttit konsešuvdnaohcama gulaskuddama ja guovllumuddenplána evttohusa.

Muddenplánain main leat mearkkašahtti váikkuehusat birrasii ja servodahkii, de galgá oassin, plánaálggaheami dieđiheames ráhkaduvvot plánaprográmma mii lea vuodđun plánabargui phl §4-1 olis.

Váikkuehusguorahallama láhkaásahusa 6.§:s ovdanbohta dát maiddá guoská guovllumuddenplánaide.

Rusttegiidda badjel 10 MW gáibiduvvo maiddái ollislaš váikkuhusguorahallan plána- ja huksenlága mearrádusaid olis.

6.3 Finnmárbkoláhka

Lága ulbmil lea láchit dili nu ahte Finnmárkku fylkka eatnamat ja luondduresurssat hálddašuvvojit dássedettolaš ja ceavzilis láchkai buoremussan fylkka ássiide ja erenoamážit sámi kultuvrra, boazodoalu, meahcásteami, ealáhusdoaimma ja servodateallima vuodđun. Davvi bieggafápmorusttega váikkuhusguorahallan galgá danne gokčat buot beliid mat galget leat vuodđun árvvoštallat rievdan meahccegeavaheami Finnmárbkolága § 4 mielde ja Sámedikki njuolggadusaid vuodul árvvoštallat sámi beliid go meahci geavaheapmi rievdá Finnmárbkkus, gč. §§ 1 ja 2.

6.4 Kulturmuitaláhka

Finnmárkku fylkkagiela ja Sámediggi čađahedje 2018:s ja 2019 :s kulturmuittuid registrerema doaibmabidjoguovllus kulturmuitalága § 9 mielde, mii muitala ahte iskangeaskku lea devdojuvvon.

Eai gávdnon kulturmuittut mat njuolga vuosttildit bieggafápmorusttega, nu go lea hábmejuvvon odne, muhto muhtun kulturmuittut leat oalle lahka plánejuvvon beassangeainnu. Mii čujuhit 11. kapihttalii eanet dieđuid oazžut fáttá birra.

6.5 Luondduvaljjivuodáláhka

Biologalaš, eanadat guoski ja geologalaš valljivuodá ferte kártet váikkuhusguovllus, ja huksemis ferte árvvoštallat luondduvaljjivuodá ceavzilvuodá lága ektui.

6.6 Nuoskkidanláhka

Dábálaččat ii gáibit nuoskkidanláhka sierra ohcamuša ásahtit bieggafápmorusttega. Gáibádusaid rieja hárrái mearrida de NVE oassin konsešuvdnamearrádusas. Spiehkastat lea jus doaibmabijus leat jietnadásit lagaš ássanguovlluin mat rasttildit nuoskkidanlága rádjeárvvuud dahje jus doaibmabidju guoská guovlluide (mearabotni) gos leat nuoskkiduvvon sedimeanttat. Dákkár oktavuođain árvvoštallá Fylkkamánni, gii lea vásttolaš eiseváldi, leago áigequovdil meannudit ášši nuoskkidanlága mielde. Dát jáhkkmis ii leat binnánašge áigequovdilis čuolbma dán guovllus.

6.7 Geaidnoláhka

Doartna, rohtorbláđiid, transformáhtoriid ja eará lossa osiid fievrredeapmi Fl. 98 ráigge, dahje doaibmabijut Fl. 98:s (eretvuodjinluotta ásaheapmi), šilttaid eret váldin gaskaboddosaččat ja dakkáraččat, gáibidit lobi Statens vegvesenis (Stáhta luoddadoaimmahagas) ja/dahje luoddaeaiggádis (Fylkkagiela). Dáid rusttegiid lágideaddjit fertejit ráhkadit iežaset fievrriidplánaid ja háhkat dárbbášlaš lobiid ovdal fievrriidemiid.

6.8 Mohtorjohtalusláhka

Fápmorusttet ja fápmolinnját rehkenastojuvvojit «almmolaš rusttegin» mohtorjohtaluslága § 4 mielde, beroškeahhtá huksejeddjis. Mohtorfievrriuguin vuodjin bievlan ja muohttagis ja áibmofievrri (helikoptera) geavaheapmi lea namuhuvvon mearrádusa mielde lobálaš erenoamáš lobi haga go lea dárbu fievrriidit rusttega ja doaimma oktavuođas. Birasdirektoráhtta lea cealkán ahte njuolga láchkavuodđu gusto das rájes go NVE lea dohkkehan MTA (energiijalágakonsešuvnnat) dahje bienalaš plánaid birrasii ja eanadahkii (čázádatkonsešuvnnaid).

6.9 Láhkaásahus áibmojhtolathehttehusaid raporterema, registrerema ja merkema birra

Raporterengáibádus fátmasta čoahkkebáikkiid olggobealde buot huksehusaid mat leat badjel 15 mehtera eatnama dahje čázi bajábealde. Čoahkkebáikkiin gusto allodat badjel 30 m. Buot áibmojhtolathehttehusat galget raporterejuvvot Kartverkii (Kártadoaimmahahkii), mii doallá Áibmojhtolathehttehusaid nationála registara (NRL), manjimustá 30 beaivvi ovdal huksema. Davvi bieggafápmorusttegii šaddá gáibádus raporteret bieggaturbiinnaid, bieggamihtidanmásttaid ja fápmolinjjáid Kartverkii (Kártadoaimmahahkii).

Merkengáibádus fátmasta bissovaš huksehusaid mat leat badjel 60 m, ja dat gusto dušše bieggaturbiinnaide (ii fápmolinnjái). Ráhkaduvvo mearkaplánaevttohus manjil go rusttet leat bietnaprošekterejuvvon, ja dat sáddejuvvu Áibmojhtolatbearráigehččui dohkkeheapmái.

6.10 Gielddalaš plánat

Gielddaplána areálaoasis čilgejuvvu plánaguovlu leame LNF-guovlun (Eanadoallo-, luonddu- ja olgodaddanguovlun). Earret dan eai leat registrerejuvvon doaimmat areálageavaheapmái.

6.11 Suodjalanplánat

Plánaguovllu lahkosis eai gávdno guovllut main lea suodjalanstáhtusa. Doaibmaálggaheaddji áigu plánenproseassas kártet earenoamáš suodjalanberoštumiid maid ferte vuhtiiváldit.

7 Vejolaš váikkuhusat

Kapihttala čilgehusat leat vižžon ovdagihtiiedáhhusas mas lea evttohus guorahallanprográmmii, beaiváduvvon 12.05.2017. Muhtun govvosat mat gulle Deanu gildii leat ođasmahtton, ja leat dahkkon smávit muddemat teavsttas nugo ee. ahte bieggapárkka sadjai lea boahtán bieggafápmorusttet.

7.1 Obbalaččat

Bieggafápmohuksen buktá stuora ja oinnolaš rusttegiid sihke ovttaskonstruktšuvnnaid dáfus (geahča govvosa 7-1) ja konsešuvnna ollislaš areálaid siskkobealde, maid dábálaččat gohčodit bieggapárkan dahje bieggafápmorusttegiin. Eará sániiguin rusttet oidno oalle guhkes gaskkaid badjel ja das lea oalle stuora rádjeviiodat ránnáide ja lagas doaimmaide. Seammás lea duohtavuoha ahte ii leat olus areála gosa lea huksejuvvon plánaguovllu siskkobealde. Jus váldit fárrui buot sisabahkkemiid nugo siskkáldasgeainnuid, ahte ceggenguovllut juohke bieggaturbiinna birra, mássaviežžan, doaibma- ja divodanguovddáš j.e., de dát dahket dábálaččat 2-3% ollislaš areálas.

Nugo eanaš norgga bieggafápmorusttegiin, de lea oalle guhkes gaska lagamus huksehussii. Dán dilálašvuodas orrunviesut leat mánggaid kilomeheteriid eret lagas bieggaturbiinnas, nu ahte galget leame hui unnán akuhtta lagasváikkuhusat. Gaska lagamus čoahkkebáikái lea maid guhki ja guovllus leat allodaga dáfus stuora variašuvnnat. Dat mearkkaša ahte eanaš bieggafápmorusttega eai jáhkkmis boađe oaidnit dálá viesuin, geainnuin ja čoahkkebáikkiin..

Govus 7-1. Bieggaturbiinnat šattoheames riddoanadagas (Mehuken bieggafápmorusttet, Sogn ja Fjordane). Govven: Kjetil Mork, Multiconsult.

Beassangeainnu ráhkadeapmi bieggafápmorusttegi sáhtá leat dat dilálašvuoha mii mielddisbuktá eanemus njuolgo oktavuoda ránnáiguin. Dán geainnu husken ferte plánejuvvot báikkálaš beroštusaid ja guovllu luonddukvalitehtaid ektui. Geainnu sáhtá heivehit eanadahkii nu ahte roggamat álgosaš eanadahkii gokko geaidnu biddjo ja deavdagat eai botke eanadatmálle dahje ráhkat fysalaš cakkiiid. Geaidnoravddaid ferte fas gilvit šlájaguin mat heivejit báikái go ávkástallá

sisabahkkenareála bajildusmássaid ja/dahje meahccešattuid siepmanšlájaid mat lunddolaččat gávdnojit guovllus. Čázehuhttin doaimmat dahkkojit nu ahte geaidnu ii rievdat hydrologalaš dilálašvuodaid guovllus ja iešalddis geaidnospáitu biddjo nu ahte ii biddjo čađa dahje vaháguhte earenoamáš mávssolaš luondduhámiid.

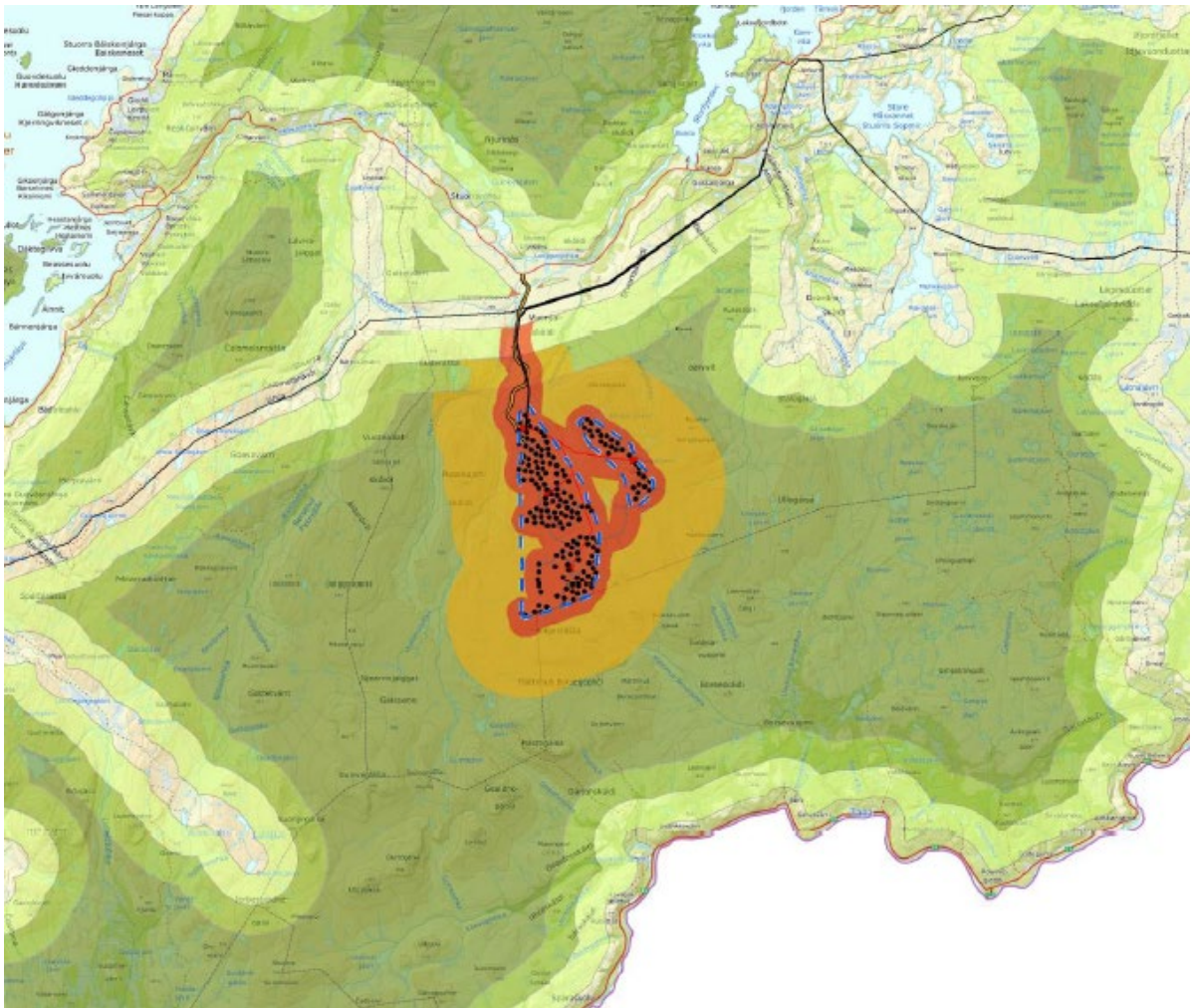
Buot fáttáide lea dehálaš diehtit ahte layout (bieggaturbiinnaid, siskkáldasgeainnuid ja siskkáldas linnjaid sajusteapmi) mat leat vuodđun váikkuhusguorahallamii, eai leat geaskun huksemii. Geavatlaččat turbiinnaid lohku ja sajusteapmi rievddada konkrehta huksenčovdosa mielde. Analysas bohtet ankke leat muhtun fástačuoggát go muhtun alážiidda orro lunddolaš bidjat bieggaturbiinnaid, beroškeahhtá man galle turbiinna gártaše.

Váikkuhusguorahallama boadus váldo ruovttoluotta plánabargui go bieggafápmorusttega optimaliserema, ja sisabahkkemiid ja birasváikkuhusaid minimaliserema dáfus. Buori plánemiin, váidudeaddji doaimmaiguin ja luonddudivodanbargguiguin huksema oktavuođas, lea vejolaš geahpedit ollu dain negatiivvalaš váikkuhusain mat sáhttet leat luonddubirrasii ja luondduvuđot ealáhusaide guovllus.

7.2 Eanadat ja INON

Bieggaturbiinnaid visuálalaš váikkuhusat gullet garraseamos ákkaide bieggafámu vuostá, ja vissásit nai lea dat vuosteágga man eanemus olbmot dorjot. Maiddái ealáhuslaš váikkuhusaid ektui (mátkealáhus j.s.) lea dát fáktora dat mii geavatlaččat váikkuha eanemusat. Báikkálaš eahpádus muhtun muddui lea reakšuvdna go ballet báikkálaš váikkuhusain, muhto maiddái go lea ballu makkár ollislaš váikkuhusaid ollu iešguđet plánejuvvon bieggafápmorusttegat dagahit, ja dat lea dehálaš fáktoriin dasa movt olbmot árvoštallet juohke ovttaskas prošeavtta.

Davvi bieggafápmorusttet lea oalle guhkin eret huksehusas, seammás go huksen badjugis meahcceguvlui ja aláži dagaha dan sáhtta guhkás oaidnit. Dasa lassin iešalddis bieggaturbiinnaide beassan-/siskkáldasgeainnut, transformáhtorstašuvnnat, mássavieččahagat/-deponiijat ja elfápmolinjját váikkuhit eanadahkii, muhto dat čielgaseappot leat báikkálaš váikkuhusat. Dát guoská nai eanadat guoskevaš sisabahkkemiidda mat dárbbášuvvojit go galgá hukset iešalddis geainnu mii dohko manná.

Govus 7-2. Visogovva duohtatkeahthes luondduguovlluin (INON).

Eanadatárvoštallamiin man unnán sisabakkem lea, eanadatvalljivuođa, vásáhusdovddu ja ollisvuođa dássi leat dehálaš bealit. NIJOS ektui (www.skogoglandskap.no) eanadagaidda referánsavuogádaga, de plánaguovllu árvvut eanas gullet dasa man unnán sisabakkem doppe lea. Guovlu ja eanadatmálle lea hui nállevánis ja ovttalágan (earenoamážit 500 máb), leat smávva čázadagat vuollegis buvttadanmuniin, ja plánaguovllus eai leat eanandoalloeatnamat.

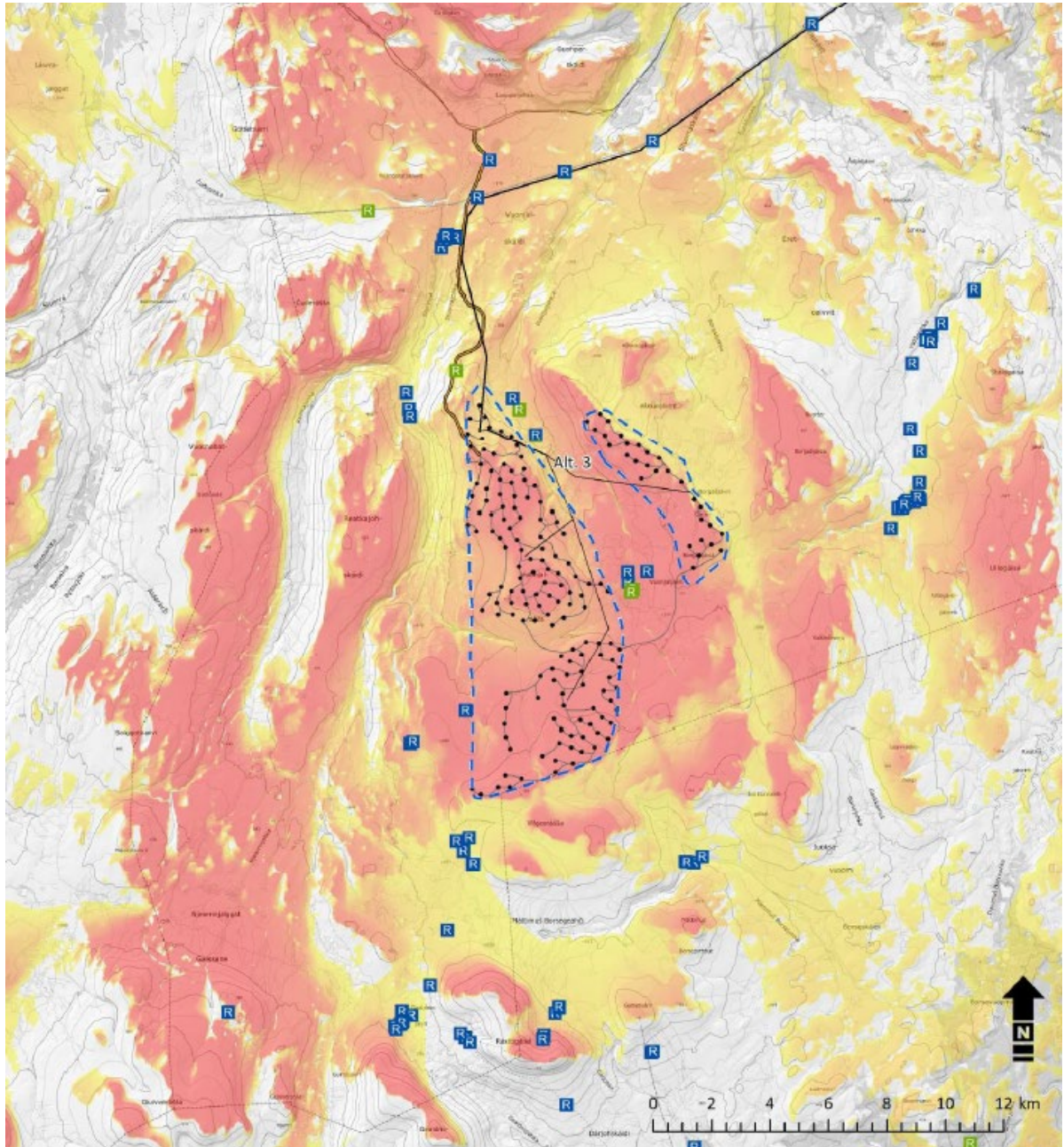
Birasdirektoráhtta lea systematiseren eananguovlluid dan vuodul man guhkkinn eret leat teknihkalaš luonddusisabakkemiin (www.dirnat.no/inon), ja danne meroštallan *Luondduguovlluid Norggas gos eai leat sisabakkemat* (INON). INON lea manjit áiggis nai namuhan *Stuorát, oktilis luondduguovlluid dakkár hámis ahte eai leat sisabakkemat*. Areálat juhkkojit golmma kategoriijii, gaskkat mat leat badjel 5 km (*meahccelágan guovllut*), 3-5 km (*INON sona 1*) ja 1-3 km (*INON sona 2*) sisabakkemiin eret. Eanas oassi plánaguovllus gullá alimus kategoriijii, dm eanet go 5 km eret stuorát, teknihkalaš sisabakkemiin (*meahccelágan guovllut*).

7.3 Kulturmuittut ja kulturbiras

Kulturbirrasat leat báikkit/guovllut maidda olmmošlaš doaimmat leat váikkuhan, áinnas fysalaš luottat olmmošlaš doaimmaid manjis, meroštallon leame kulturmuittun. Muhto kulturbirrasat sáhttet maid leat báikkit meroštallon historjjálaš dáhpáhusaid, ipmiloskku vuodul, čujuhusain kultuvrralaš árbevieruide dahje sullasaččaide. Kulturmuittut mat leat boarráset go jagi 1537 (reformašuvdna) leat automáhtalaččat ráfáiduhhton kulturmuittolága mielde, ođđaset kulturmuittut

ja buohkanas kulturbirrasat galge suddjejuvvot sierra doaimmaid bokte.

Bieggafápmorusttega plánaguovllus eai gávdno dađi mielde go doaibmaálggaheaddji diehtá registrerejuvvon makkárge arkeologalaš dahje ođđaset áiggi kulturmuittut (geahča maiddái govvosa 7-3). Doaibma ii dáidde buktit njuolgo váikkuhusaid dáid beroštusaide, muhto lagas kulturmuittut ja kulturbirrasat sáhttet iešguđet mutto eahpenjuolga váikkuhuvvot (visuálalaččat)bieggafápmorusttegii.

Govvsa 7-3. Bieggafápmorusttega oinnolašvuotta registrerejuvvon kulturmuittuide. Illustrášuvdna: Multiconsult. Gáldu: Riikaantikvára ja SEFRAK-registtar.

Buot oahpes kulturmuittut huksenguovlluin maiddái kártejuvvojit lagabui ja vuhtiiváldojit bieggafápmorusttega biras-, fievrárus ja huksenplánas (MTA). Kulturmuittut maid merkejuvvojit ja sihkkarastojuvvojit, vai garvá ahte huksenbarggus daid duohtadit fysalaččat.

7.4 Olgoeallin ja johtolat

Eai leat makkárge merkejuvvon bievla- dahje muohtaskohtergeainnut iešalddis plánaguovllus (nordatl.no), ja obbalaččat lea váttis beassat guvlui. Ollu ráššaeanan unnida maid guovllu árvvu leat dábálaš meahcceguovlun olbmuide ja nugo doaibmaálggaheadji diehtá, de olgoeallima dáfus guovlu adno hui unnán.

Regionálalaččat leat dehálaš olgoeallinguovllut plánaguovllu oarjedavábealde (Bissojohleahki) ja lulábealde (Rásttigáisá ja Deatnu), dán olgoeallinguovlluin leat muhtun oasis gos bieggafápmorusttega oaidná bures. Muhtun olbmuide sáhtá dát váikkuhit negatiivvalaččat go guoská movt sii vásihit eanadaga, ja earáide fas ii nu olus váikkuhit bieggafápmorusttet. Iskkadeamit leat čájehan ahte váikkuhus lea hui individuálalaš ja ovttaskasolbmo guottuid ja oidimiid duohen. Dát mearkaša ahte «meahccebealušteaddjit» sáhttet ipmirdit bieggafápmorusttega ovttáčilggolažžan leat negatiivvalaš eanadatsisabahkkemin, ja olbmuid mielas geat leat positiivvalaččat bieggafápmui, lea bieggafápmorusttet gelddolaš hommet muđui šattoheames eanadagas.

Seammás diehtit ollu dakkár huksemiin, ii dušše bieggafápmohuksemiin, ahte guovllus sáhtá lassánit geavaheapmi maŋjel huksema ođđa huksegeainnuid geažil ja go lea álkibut beassat guvlui.

Ollislaš váikkuhusat olgoeallimii danin šattai jáhkkinis muttalaččat buohtastahtton sullasaš huksemiiguin guovlluin gos leat mihá stuorát olgoeallinberoštumit.

7.5 Mátkealáhus/turisma

Bieggafápmorusttega váikkuhusaid mátkealáhussii sáhtá čatnat áššečuolmmaid ráidui mii guorahallo sierra fáddán váikkuhusguorahallamis, leaš dál eanadat, luondubiras, olgoeallin ja šlápma. Liikká leat muhtun mihtilmasvuodát ealáhusas maid lea veara čilget sierra.

7.6 Luonduvalljivohta

Finnmárkkus leat šaddodatguovllut čohkkejuvvon oktii guovllu davvi sajádagain gos leat čoaska geasit. Ordaráđji Porsáŋggu – Bissojohguovllus lea ordaráđji sullii 200 mehtera, ja seamma ládje leat eará šaddodatguovllut nai čohkkejuvvon vulos. Guovllus mii lea ordaráđji bajábealde, gávdnojit nugo muđui ge riikkas skierrit, gaskasat ja iešguđetlágan vuovdesieđggat. Finnmárkku olggut guovlluin dát lea ráddjejuvvon seakka guvlui juste ordaráđji bajábealde. Guovllus gos lea oktilis šaddodat, dan badjeráđji lea sullii 350 mehtera. Bajábealde dan gávdnojit bieđgguid suotnašattut lassin

sámmáliidda ja jeahkáliidda. Badjel 450 mehtera guovllus gosa bieggafápmorusttega lea jurdda bidjat, de areálain leat ollu luoddanan geađggit maid kvartearageologalaččat gohčodit juovvan (geahča Govas 7-4). Sivvan dasa lea allodat badjel meara mii man geažil baktevuodđu lea garrasit mollašuvvan ja danne measta oalát váilu eanageardi. Jeagelšlájat eanas dalle leat návloganat eaige doppe obage gávdno jeahkálát bohccuide, nugo , roancejeagil og ránes jeagil, oaivejeagil ja fiskesjeagil. Danin go oalát váilu eanageardi, de bajildus nai goiká jođánit, sihke eksponerema ja jođánis čáhcegolgadaga geažil.

Govas 7-4 Eanaš oasis plánaguovllus lea šattoheames ja ii buvttadeaddji juovva. Govven: Multiconsult

Guovllus lea eanaš

baktevuodđu kvartsihtas, mii lea garra baktešládja mii addá suvrra ja álmmehis eanagearddi mollašuvvamis. Lassin dálkkádaga mearkkašupmái, de dát dárkkuha ja čilge manin dán guovllus lea unnán šaddodat ja unnán šattut.

Earret dán váilli dahje hui guorba šaddodaga, de leat nai hui unnán buvttadeaddji sáiva-ekologalaš vuogádagat, ja lea unnán jáhkehahtti ahte bieggafápmorusttet čuohcá áitojuvvon luondušlájaid dahje náliide (rukseslistošlájat). Guovllus leat maid ráddjejuvvon resurssat fuođđuin maid sáhtta bivdit.

Váikkuhus florai jáhkkimis ráddjejuvvo areálaide maida čuhcet geainnut, bisánansajit j.s. Rievttis detáljaplánemiin ja ođđagilvimiin oaivvilda doaibmaálggaheadji dát buktet unnán váikkuhusaid. Seamma guoská čázehuhttima ja sáivavuogádagaid váikkuhusaid dáfus guovllus. Jus čađahuvvo gilvin buot ravdaguovlluin, de jáhkkimis suotnašattut lassánit ollu sisabahkkenareálas. Dalle šaddá vihkkedallan háliida go rievdadit šládjačoahkkádusa ja šaddodatgokčasa gráda sisabahkkenareálain ja dakko bokte buoridit ealáhaga bohccuide ja fuođđariidda.

Bieggafápmorusttega váikkuhus elliide sáhtta gokčat stuorát arela areálagáibideaddji šlájaid dáfus. Dáppe rievttis detáljaplánen hearkkes náliid guovdu guovllus bohtá ráddjet bieggafápmorusttega negatiivvalaš váikkuhusaid.

7.7 Suodjalanberoštusat

Dađi mielde go doaibmaálggaheaddji diehtá, de eai leat makkárga suodjalanberoštumit plánaguovllus. Dát lea jáhkkimis daningo guovllus gávdnojit nu unnán luonddušlájat (geahča fáttá Luonddubiras).

Bieggafápmorusttet dattetge bohtá mearkkašahtti unnidit guovlluid gos eai leat sisabahkemat (geahča Govus 7-2).

7.8 Šlápma, suoivvanastin ja speadjalastin

7.8.1 Šlápma

Bieggaturbiinnain lea obbalaččat mearkkašahtti šlápma, erenoamážit soajáid šuvvamis. Lahka gullo dego šuvvijietnan juohke soajás, ja jietna guhkkelis eret šaddá eambo bistevas soajášuvvamin. Šlápma dábálaččat lassána sullii 10 m/s bieggalehttui. Stuorát bieggaleahtuin iešaldis bieggášuvvan šaddá čielgaseappot, ja eambo dego jávkada bieggaturbiinnain šláma. Generáhtora mašiidnašlápma ja muđui addá adno leat unnán, vaikko jienas sáhtta gullat go bohtá hui lahka bieggaturbiinnain. Viidáset bieggafápmorusttega transformáhtorstašuvnnat veaháš šlápmet.

Nugo buot šlápmaárvoštallamiin, de ieš aldis analysa lea mohkkás gaskavuolta gaskal šlápma gáldo, eanadaga, biekká ja dálkedilálašvuodaid, fysalaš dilálašvuodaid vuostáiváldis ja logihka mii lea vuodđun gaskamearálašárvvuid definišuvdnii. Dasa lassin lea hui mánggalágan ipmárdus iešguđet olbmui seamma jietnagova dáfus ja seamma olbmus iešguđet oktavuodaid dáfus.

Vásáhus lea ahte kilomehtera eret bieggaturbiinnain šlápma dábalaš dilálašvuodain ii mielddisbuvtte váttisvuodaid. Davvi bieggafápmorusttegis lea hui buorre gaska lagamus huksehussii, ja vurdojuvvo šaddet unnán váttisvuodát šlámmain.

7.8.2 Suoivvanastin ja speadjalastin

Dát lea váttisvuolta man ferte meannudit earenoamážit bieggaturbiinnain dáfus golmma siva geažil:

- Konstruksuvnnat leat alladat ja biddjon eksponerejuvnon báikkiide gos teorehtalaččat lea ollu suoivvanareála.
- Konstruksuvdna (soaját) lihkadit ja muhtun posišuvnnain go bohtet geahčči ja beaivvi gaskii, dat addet unohis optihkalaš gova.
- Soajáid ferte hukset šalladis olgožiin mii veaháš speadjalastá.

Dán oktavuodas leat gaskkat hearkkes huksehussii nu guhkit ahte eat jáhke dán leat stuora váttisvuoltan.

7.9 Eana- ja vuovdedoallu

Bieggafápmorusttet galgá huksejuvvot šattoheames duottareatnamii ja doppe eai leat gilvojuvnon eatnamat eai ge buvttadeaddji vuovdeareálat.

Guohtuneatnamiid ektui meahcis, de eai šatta gáržžádusat dás, ja areáladuogušteapmi šaddá eanaš badjugis duottarguovlluin gos lea hui unnán šaddogeardi. Vurdojuvvo danin ahte bieggafápmus leat unnán váikkuhusat dán fágafáttá ektui.

7.10 Boazodoallu

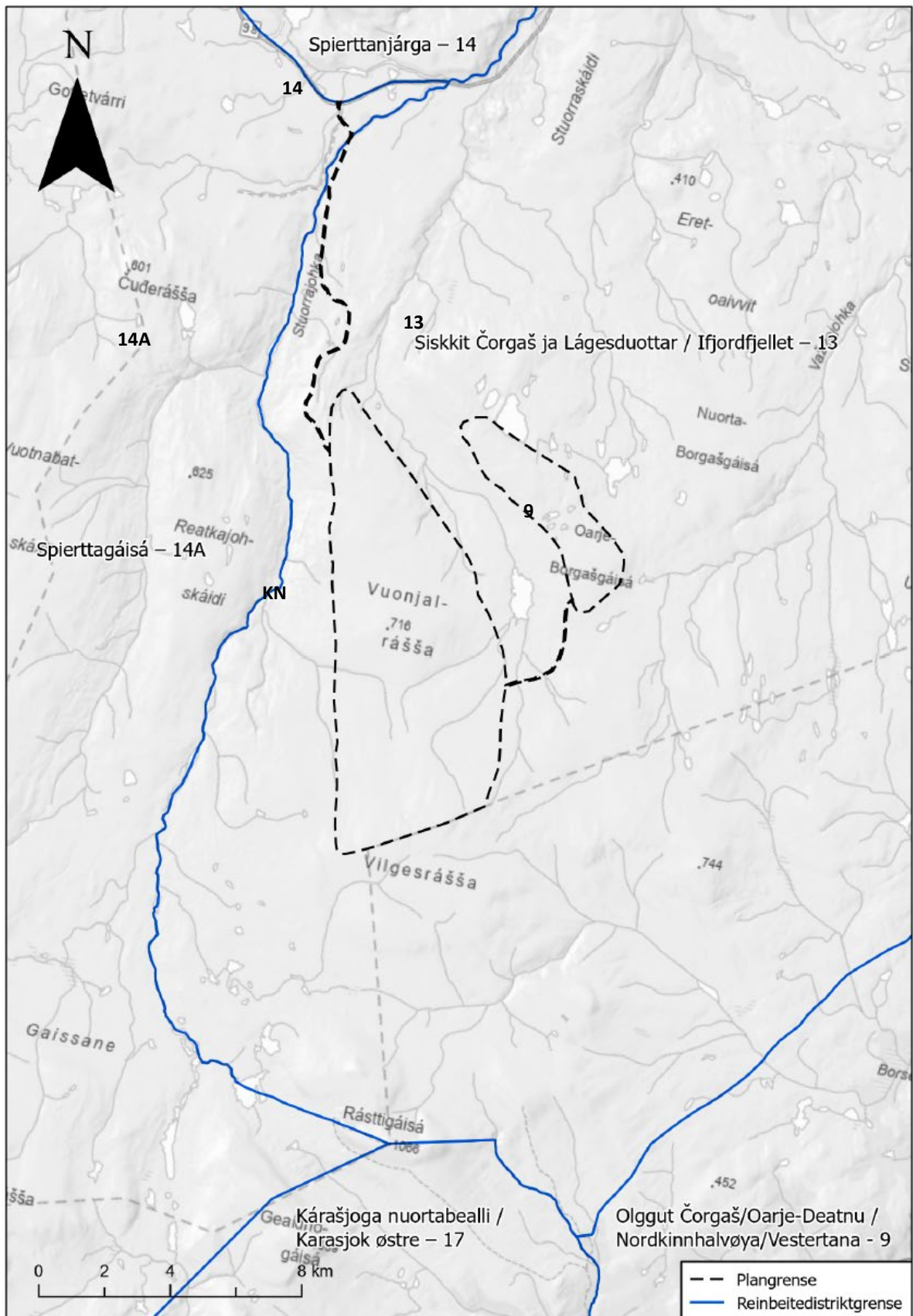
Iešalddis bieggafápmorusttet lea orohat 13 siskkobealde, ja beassangeainnu evttohus jur dan alde guoská orohakkii 14A. Dasa lassin leat mánnga eará orohaga bieggafápmorusttega váikkuhanguovllu siskkobealde, nugo 9, 14 ja Kárášjoga Nuortabealli (KN).

Dálve- ja giđđaguohtumat/guottetguovllut leat earenoamáš hearkkit dáin áigodagain. Leat maiddái dát guohtumat mat dábálaččat leat ráddjejeaddjin orohagaide dasa man olu bohccuid orohagat girdet. Vuojehan- ja johtingeainnut, ja áiderusttegat leat maid earenoamáš dehálaččat vái sáhtta čadahit iešalddis doaimma nu ahte lonohallá areálaid maid geavaha. Geasse- ja belohakkii čakčaguohtumiin lea árvu dábálaččat vuollelis daningo bohccuin dáin áigodagain lea valjit guohtun, ja miesit leat stuorábut.

Plánaguovlu ii adno guohtumii čakčadálvet dahje dálvet, muhto oasis plánaguovllus adnojit giđđaguohtumii (*«Guohtuneana varrásiidda ja muđui giđđaguohtun, gos varrásat ja čearpmahat leat guottetáigge. Deike sáhttet maiddái álddudat ja miesit johtalit manjel giđđat»*) ja geasseguohtun (*«Vuollugis geasseatnamat, eai nu dehálaččat ja/dahje guovllut mat eai geavahuvvo nu ollu»*). Eai leat áiddit dahje eará boazodoallorusttegat plánaguovllu siskkobealde, muhto leat muhtun áiderusttegat lahkosis (juste riikageainnu 98 guoras). Deattuhuvvui gulaskuddančoahkkimis mii dollojuvui 27/4 ahte areálageavahankárta ii atte 100% rievttis gova dilis, ja kárttat bohtet danin ođastuvvot ovttas orohagaiguin oassin dán prošeavtta váikkuhusguorahallamis.

Lagasguovlluin garvin sáhtta dagahit veaháš váikkuhusaid guohtumii go lea hui unnán šaddogeardi iige ovddas stuora guohtunárvvu (geahča detáljaid guovllu šaddogearddi birra fágafáttás luonddubiras/biologalaš valljivohta). Jus garvin ja/dahje eará váikkuhusat šaddet stuorát ja vuollegis areálain bieggafápmorusttegis olggos guvlui, de šaddet veaháš eanet negatiivalaš váikkuhusat, earenoamážit giđđat ja/dahje vuojehheapmái/johtimii.

Rievttis detáljaplánen ja buorre ovttasbargu boazodoaluin huksen- ja doaibmaáigodagas sáhtta geahpedit ollu vejolaš negatiiva váikkuhusaid, earenoamážit vuojehemi ja johtima dáfus. Dieđalaš dutkosat mat dál dahkkojit bohccuid areálageavaheami birra bieggafápmorusttegiid oktavuodas sáhttet addit buoret vuodu árvoštallat garvinareálaid viidodaga boahttevaš jagiin.

Govus 7-5. Guoskkahuvvon orohagat.

7.11 Infrastruktuvra

Huksen boahdá unnán váikkuhit váikkuhanguovllu dálá infrastruktuurii earret go veaháš ođasmahttimat/buorideamit dálá geaidnofierpmádagas. Jus geainnuide, bievlamáđijaide d.s. leat negatiivvaláš váikkuhusat huskenáigodagas, de dat fas ordnejuvvojit manjel huksema.

7.12 Áibmojohtalus

Bieggafápmorusttet sáhtta prinsihpas váikkuhit áibmojohtalussii, ja dalle earenoamážit vuollegisgirdi helikopteriidda ja smávvagirdiide, muhto doaibmaálggaheaddji ii leat vuos ožžon makkárga dieđuid mii mearkaša ahte dát lea relevánta váttisvuohtan dán guovllus..

7.13 Suodjalusrusttegat

Lea guhkes gaska lagamus rádárstašuvdnii mii lea dehálaš suodjalusa goziheapmái. Danne ii galgga leat makkárga konflikta dán dáfus.

7.14 Eará dilálašvuođat

Doaibmaálggaheaddji oaivvilda váikkuhusat eará dilálašvuođaid dáfus, nugo ovdamearkka dihte TV—signálaid vuostáiváldimii eai leat namuhan veara.

7.15 Árvohákan

7.15.1 Báikkálaš sisaboáđut: vearru ja doaimma liigeváikkuhusat

Sisaboáđut njuolgo šiehtadusain huksejeddjiin, opmodatvearru ja liigeváikkuhusat doaimmas dávjá mielddisbuktet dávjá mearkašahtti positiiva váikkuhusa isitgildii. Man stuora supmis lea sáhka dán oktavuodas čielggaduvvo lagabui.

7.15.2 Infrastruktuurra doaimmat doaibmaguovllu olggobealde

Káija turbiidnaosiid gáddáibuktimii ja vejolaš ođasmahttin báikkálaš geaidnofierpmádagas vai turbiidnaosiid oazžu gosa galget šaddet dehálaš áššečuolbman huksejeddjái, ja miellagiddevaš báikkálaš fáddán.

7.16 Eará nuoskkideapmi

Bieggafápmorusttet ovttaš gullelaš fápmolinjái, transformáhtoriin ja eará dávviriiguin eai galgga ovddastit makkárga nuoskkidanvára, vaikko jáhkkinis gávdnojit veaháš čuolbmás ávdnasat iešalddis konstrukšuvnnas. Nu guhká go rusttet ii leat makkárga juhkgáldo dahje sullasačča fáttmastanguovllu siskobealde, de galget lotnolasat doaibmarutiinnat ja buorit cakkat iešalddis konstrukšuvnnas leat doarvái dasa ahte nuoskkideapmi ii šatta váttisvuohtan.

7.17 Bieggafápmorusttega heaittiheapmi

Bieggafápmorusttet ii boáde heaittihuvvot vuosstaš 20 jagis goit, ja odne eat dieđe olus eavttuid birra mat gullet heaittiheapmái. Seammás lea ráddjejuvvon vejolašvuođat investeremiid heiveheapmái vai lámčá dili buoret rusttega heaittiheapmái. Bieggafápmorusttet lea dattetge dakkár eanadathámis mii mearkaša ahte eanadaga máhcahit ruovttoluotta luonddudillái galgá leat oalle álki go buohtastahtta eará eanadathámiid sisabahkkemiiguin.

8 Plánaprográmma evttohus

Dás ovdanbuktit plánaprográmmaevttohusa bieggafápmorusttegi oktan infrastruktuurain (earret fápmolinnjáid, masa lea sierra dieđáhus oktan gullelaš guorahallanprográmmain).

Davsesiidda gieldda mearrida loahpalaš plánaprográmma gulaskuddancealkámušaid vuodul mat leat boahán. Danin ávžžuhit ovttaskasolbmuid, beroštusorganisašuvnnaid ja earáid buktit cealkámušaid dán plánaprográmma evttohussii.

Lea biddjon vuodđun ahte guorahallandoaimmat devdet plána- ja huksenlága, ja eará relevánta lálkaortnega gáibádusaid.

Váikkuhusguorahallan galgá leat vuodđun bargui plánejuvvon bieggafápmorusttega muddenplánain.

8.1 Doaibmabidjočilgehus

Eanas oassi teavsttas lea vižžon mearriduvvon guorahallanprográmmas, beaiváduvvon 17.10.2018, muhto leat dahkkon muddemat ee. molssaeavttuid čilgemis, ja elemeanttat mat eai gula guovllupláníi (omd. Gáddáibuktinčoavddus) leat váldon eret. Oassekapihttal 8.1.6 lea lasihuvvon ja lea váidudeaddji doaimmaid birra.

8.1.1 Doaibmabiju čilgehus ja ákkastallan

- Galgá oanehaččat čilget manin doaibmabidju lea válljejuvvon báikái.
- Plánaguovllu, bieggaturbiinnaid, fierpmádatlaktimiid, geainnuid, bisánansajiid, visttiid, komponanttaid gaskarájuid areála, káijat jna. galgá nu bures go vejolaš čilget ja čájehit kárttáin.
- Galgá oanehaččat čilget man lálkai bieggafápmorusttet árvvoštallo dálkkádatdoaibmabidjun.
- Galgá dahkat oanehis eallingeardeanalysa bieggafápmorusttegis.
- Almmus máhtu vuodul galgá oanehaččat buohtastahttit bieggafápmobuvttadeami birasváikkuhusaid elrávdnjebuvttadeami birasváikkuhusaiguin eará ođasmuvvi energijagálduin (nugo ullifámuš, bárrofámuš ja čáhcefámuš).

8.1.2 Bieggaresurssat ja buvttadeapmi

- Plánaguovllu bieggaresurssaid galgá duođaštit. Dán guovllu bieggamihtidemiid sturrodát ja/dahje metodihkka/modeallat mat leat meroštallon bieggaresurssa vuodđun, galgá almmuhit.
- Vurdojuvvon jahkásaš netto elrávdnjebuvttadeami galgá meroštallat, ja meroštallamiid eavttuid galgá almmuhit. Beliid mat váikkuhit buvttadeapmái, galgá árvvoštallat, dása gullet ekstremabiekkat, jieknun, turbuleansa ja eará bealit. Jos jieknun árvvoštallo jáhkehahttin, de galgá áigequovdilis detekšuvdna- ja sanadanvuogádat árvvoštallat ja daid goluid galgá almmuhit.
- Doaibmabiju einnostuvvon investerengoluid, bieggatiimmaid logu (merkenbeavttu vuodul), doaibma- ja bajásdoallangoluid evren kWh nammii ja vurdojuvvon eallináiggi galgá almmuhit.

8.1.3 Molssaeavttuid árvvoštallan

- Almmus máhtu vuodul galgá oanehaččat čilget vurdojuvvon plánaguovllu ja lagaš guovlluid ovdáneami jos bieggafápmorusttet ii huksejuvvo (0-molssaeaktu).

- Galgá čilget bieggafápmorusttega plánejuvvon.

8.1.4 Oktavuolta eará plánaide

- Gielddalaš ja/dahje fylkkagielddalaš plána doaibmabidjoguovllus galgá máinnašit.
- Doaibmabiju váikkuhusaid guovlluide mat leat suodjaluvvon dahje plánejuvvon suodjaluvvot kulturmuitolága, luonddušládjivuodálaga, plána- ja huksenlága vuodul, ja čázadagat mat leat suodjaluvvon Čázadagaid suodjalanplána vuodul, galgá oanehaččat árvoštallat. Galgá čilget mot doaibmabidju sáhhtá váikkuhit suodjalanulbmilii.
- Galgá čilget eará bieggafápmorusttega dahje stuorat fápmolinnjaplánaid birra Finnmárkkus.
- Galgá čilget manlágan almmolaš ja priváhta doaibmabijut dárbbasuvvojit čađahit doaibmabiju. Galgá almmuhit gáibida go doaibmabidju lobiid eará almmolaš eiseválddiin.

8.1.5 Infrastruktuvra

- Beassan- ja siskkáldasgeainnuid ja eará dárbbaslaš infrastruktuurra galgá čilget ja čájehit kárttas.
- Mássaviežžama dárbbu beassangeainnu, bisánansajiid ja siskkáldasgeainnuid huksemiid oktavuodas galgá čilget ja čájehit kárttas.
- Galgá oanehaččat čilget mot fievrredeapmi mii lea čadnon doaibmabiju duohtandahkamii, lea jurddašuvvon čađahuvvot.
- Galgá oanehaččat čilget man láhkái guovllu sáhhtá máhcahit go konsešuvdnaáigodat nohká.

8.1.6 Vejolaš váidudeaddji doaibmabijut

Oassin váikkuhusčielggadeamis dahkko vuđolaš árvoštallan das mot doaibma váikkuha birrasii, luondduresurssaide ja servodahkii, ja ráhkaduvvo bienalaš evttohus váidudeaddji doaibmabijuide vai minimere dáid beroštusaid heađuštusaid.

Áigejuovdilis váidudeaddji doaibmabijut sáhhtet leame:

- Plánamuddemat ja eanadatheiveheamit.
- Huksendoaimmaide ráddjehusat muhtun guovlluin dalle go leat hearckes áigodagat fuođđuide.
- Diedihit (cegget šilttaid) mat mitalit jiekŋabáikuma vára birra.
- Hukset diehtujuohkinrusttega turisttaid várás bieggafápmorusttega oktavuodas.
- Jus boazodoalu lea dárbu váidudeaddji doaibmabijuide, de at vuđolaččat guorahallo ovttas guoskkahuvvon orohagaiguin.

Dát listtu ii leat dievaslaš, ja easkka go váikkuhusčielggadeapmi lea gárvvis, de oažžut eambo ollislaš visogova áigejuovdilis váidudeaddji doaibmabijuin.

8.2 Proseassa ja vuohki

Dán oassekapihttalas guorahallá maid galgá čielggadit doaibmabiju oktavuodas. Dáid galgá atnit váikkuhusčielggadeapmái vuodđun:

- Doaibmabiju sihke positiivvalaš ja negatiivvalaš váikkuhusat galgá čalmmustahttit áigejuovdilis fáttáin.

- Doaimbajuvvu buot beliid váikkhusat, dása gullet ieš bieggafápmorusttet, fierpmádatlaktin, beassan ja siskkáldasgeainnut, bisánansajit, visttit, gaskarájut ja vejolaš káijjat, galget fáttmmastuvvot fáttáid čielggadeapmái mat leat mearriduvvon dán prográmmas. Plánamuddemiid, geinnodatmuddemiid ja/dahje eará váidudeaddji doaimbajuvvuid galgá árvvoštallat.
- Juohke fáttá mii lea máinnašuvvon 8.3 oassekapihttalas, galgá čielggadit sierra. Fáttáid gaskasaš váikkhusaid berre čilge go lea relevánta. Galgá nu bures go vejolaš garvit váikkhusaid duppalregistreremiid. Gelbbolaš fágabirrasat galget čađahit čielggademiid.
- Go lea sáhka gulahallamis suoma eiseválddiiguin ja eará guoskevaš berošteddjiiguin, de čujuhuvvo «Rádjearasttideaddji váikkhusat»-fáddái vuollelis. Regionála eiseválddiiguin, guoskkahuvvon eanaeaiggádiiguin ja báikkálaš organisašuvnnaiguin/beroštusjoavkkuiguin, nugo báikkálaš ja regionála ealáhusaiguin, galgá váldit oktavuoda go čielggadanbarggus lea ulmmálaš dan dahkat.
- NVE ávžžuha čielggadanbarggus geavahit standárdametodihka, dása gullet Birasdirektoráhta giehtagirjijt ja NVE bagadusat, go dat livččii ulbmillaš. Váikkhusčielggadeami vuolggasadji galgá leat dálá máhtus ja dan dárbbalaš ođasmahttimis.
- Galgá oanehaččat čilget diehtovuoduid ja metodaidda mat leat geavahuvvon árvvoštallat bieggafápmorusttega váikkhusaid. Eahpesihkarvuoda mii lea čadnon diehtovuodui, galgá ságaškuššat.
- Galgá čađahit gieddediđošteami, jos luondubirrasa eai leat iskan ođđasat áiggis. Gieddediđošteami berre leat doarvái viiddis vai sáhtta deavdit čielggadanprográmma gáibádusaid. Gieddediđošteami dárbbu galgá árvvoštallat plánaguovllu sturrodaga ja luondduhámiid ja rukseslistošlájaid potensála gávdnosiid vuodul, dása gullet lottit. Árvvoštallama galgá vuodustit. Gieddediđošteami áigemuttu, gieddediđošteami ruvttu ja čielggadeaddji fágalaš duogáža galgá almmuhit.
- Luonddušláddivuoda ovda- ja maŋneiskosiid dárbbu galgá árvvoštallat. Dutkanbohtosiid ja ášahuvvon bieggafápmorusttegiid vásáhusaid sisriikkas ja olgoriikkas galgá háhkat árvvoštallamii.
- Sámedikki njuolggadusat árvvoštallat sámi beliid go meahcásteapmi rievda Finnmárkkus galget leat čielggademiid vuodđun sihke boazodoalu ja sámi meahcásteami hárrái.

8.3 Čielggadanfáttát

Vulobealde čuoggáin ja maŋit osiin oaidná makkár fáttáid evttohit čielggadit plánabarggus, ja guđet ládje, gč. árvvoštallamiid 7. Kapihttalas.

Fáttát ja sisdoallu eanas oktiivástida mearriduvvon bieggafápmorusttega konsešuvdnaohcama čielggadanprográmmain, beaiváduvvon 17.10.2018.

Leat dattetge dahkkon rievdadusat go čujuhusat NVE:i ja oassefáddá rádjearasttideaddji váikkhusat ealáhus- ja servodatváikkhusaid oasis leat váldon eret. Maŋit ii leat šat áigeguovdil go 2018 rájes lea čielgan ahte bieggafápmorusttet ii buvttu váikkhusaid suoma bealde rájis. Maiddái boazodoalu oasis leat dahkkon muhtun aiddostahttimat.

Dáid fáttáid evttohit čielggadanfáddán:

- Eanadat
- Kulturmuittut ja kulturbiras

- Olgoeallin ja johtalus
- Luondduvalljivuohta
- Nuoskkideapmi
- Ealáhus- ja servodatberoštumit

8.3.1 Eanadat

Eanadaga ja eanadatárvvuid plánaguovllus ja lagaš guovlluin galgá čilget, ja doaibmabiju váikkuhusat eanadatárvvuide galgá árvvoštallat.

Doaibmabiju visuála váikkuhusaid lagaš eanadahkii galgá čilget ja árvvoštallat.

Bieggafápmorusttega oktan fápmolinnjáiguin ja eará infrastruktuvrrain galgá visualiseret representatiiva sajiin: omd. čoahkkebáikkiin ja árvvolaš kulturmuittuin/kulturbirrasiiin maidda doaibmabidju čuohcá. Govvensajit ja guđe guvlui govvida galget oidnot bajilgovvakárttas.

Doaibmaálggaheaddji galgá árvvoštallat govvensadjeevttohusaid gulaskuddancealkámušain ovttas fágačielggadeddjiin ja guoskevaš gielddaiguin. Dasa lassin galgá rusttegiid visualiseret dáin báikkiin:

- Gussanjárggas
- Rástegáissá
- E6:žis gokko fápmolinnjá manná rastá
- Ohcejohka

Galgá ráhkadit teorehtalaš oinnolašvuodakártta mii čájeha bieggafápmorusttega oinnolašvuoda gitta 20 kilomehtera eret plánaguovllus.

Visuála váikkuhusaid mat gusket bieggaturbiinnaid čuovgamerkemiidda, galgá oanehaččat árvvoštallat.

Bargovuohki:

Váikkuhusaid eanadahkii galgá čielggadit ođđa bagadusa «Veileder for vurdering av landskapsvirkninger ved utbygging av vindkraftverk» (2015) vuođu. Bagadus lea NVE neahttasiiddus (www.nve.no).

Govvarealisttalaš visualiseremiid ja 3D-modeallaid vehkiin mat addet representatiiva gova bieggafápmorusttegis oktan relevánta fápmolinnjáiguin ja eará infrastruktuvrrain, galget doaibmabiju visuála váikkuhusat čalmmustahttojuvvot lahka (gitta 2–3 km duohken) ja guhkkeláččas (gitta 3–10 km duohkái). Govaid galgá fágačielggadeaddji válljet ovttas guoskevaš gielddaiguin, dása gullá Ohcejoga gielda Suomas.

8.3.2 Kulturmuittut ja kulturbiras

Doaibmaálggaheaddji galgá váldit oktavuoda fylkkagielddain ja Sámedikkiin árvvoštallat sáhtta go gávdnat automáhtalaččat ráfáidahtton kulturmuittuid guovllus.

Dovddus automáhtalaččat ráfáidahtton, mearrádušráfáidahtton ja ođđasat áiggi kulturmuittuid/kulturbirrasa plánaguovllus ja lagaš guovlluin galgá čilget ja čájehit kárttas. Kulturmuittuid ja kulturbirrasiid árvvu galgá árvvoštallat ja galgá ráhkadit árvokártta.

Kulturmuittuid ja kulturbirrasa doaibmabiju njuolgga ja visuála váikkuhusaid galgá čilget ja čielggadit.

Galgá oanehaččat čilget mo váikkuhusaid kulturmuittuide sáhtta eastadit plánamuddemiiguin.

Sámi eamioskku ja árbevieruid guovllu birra galgá čielggadit, ja galgá čielggadit mo doaibmabidju sáhhtá váikkuhit vuoinjalaš kulturmuittuide, dása gullet bassi báikkit plánaguovllus ja lagaš guovlluin, gč. kulturमितolága § 4, f-bustáva.

Bargovuohki:

Relevánta duođastusaid galgá geahčadit, ja kulturमितoeiseválddiiguin galgá váldit oktavuoda. Doaibmaálggaheaddji galgá váldit oktavuoda fylkkagieldain ja Sámedikkiin árvoštallat sáhhtá go gávdnat automáhtalaččat ráfáidahtton kulturmuittuid bieggafámu ja kulturमितoguorahallamiid ođđa rutiinnaid vuođul mat fápmuibohte 1.12.2014. Guovlluid gos lea unnán jáhkehahtti gávdnat dákkáriid, ii dárbbas guorahallat. Guovlluid gos árvoštallet oalle jáhkehahtti gávdnat gávdnosiid, galgá guorahallat manjá go lea addon konsešuvnamearráduš. Guovlluid gos árvoštallet leat hui jáhkehahtti gávdnat gávdnosiid, galgá guorahallat oktanaga doaibmabiju váikkuhusčielggademiin, nappo ovdalgo NVE dahká mearráduša. Guorahallamiid mat mielddisbuktet luondduduhtademiid, galget dušše fylkkagielda, Sámediggi, NIKU, arkeologalaš museat ja mearrajohtolatmuseat dahkat iežaset ovddasvástádussurggiid siskkobealde. Riikkaantikvára Rettleiar: Kulturminne og kulturmiljø i konsekvensutgreiingar (2003), NVE bagadus 3/2008 Visuell innvirkning på kulturminner og kulturmiljø ja diehtovuođuid Askeladden ja SEFRAK-registara sáhhtá geavahit čielggadanbarggus. Go ráhkada árvokárttaid, de čujuhuvvo Stáhta geaidnodoaimmahaga Håndbok V712.

Galgá dahkat gáldoguorahallamiid ja jearahallamiid háhkan dihtii dieđuid oskku ja árbevieruid birra guovllus ja guovllu birra.

«Kulturmuittut ja kulturbiras»-fáttá čielggadeami galgá geahččat oktilaččat čielggadangáibádusaiguin fáttáin «Boazodoallu» ja «Sámi meahcásteapmi».

8.3.3 Olgoeallin ja johtalus

Galgá čilget olgoeallinguovlluid maidda doaibmabidju guoská.

Dehálaš bivdo- ja guolástanguovllut ja eará olgodaddanguovlluid maidda rusttet čuohcá, galgá čilget teavsttas ja čájehit kárttas.

Galgá čielggadit man láhkai doaibmabidju čuohcá plánaguovllu ja lagaš guovlluid olgodaddamiid visuála váikkuhusaid, šláma, suoivvanastima ja jiekŋabáلكumiid jna. bokte.

Molssaevttolaš olgoeallinguovlluid vástideaddji aktivitehtavejolašvuođaguin galgá oanehaččat čilget.

Bargovuohki:

Dieđut guovllu dálá geavaheami birra ja vejolaš olgodaddanguovlluid birra galgá viežžat báikkálaš eiseválddiin ja relevánta berošteaddjiorganisašuvnnain. Birasdirektoráhta bagadusa M98-2013 Kartlegging og verdsetting av friluftsområder sáhhtá geavahit čielggadeamis. Dehálaš guovllut galget oidnot kárttas.

8.3.4 Luondduvalljivohta

Luondduhámit ja šaddogeardi

Galgá ráhkadit bajilgova árvvolaš ja dihto luondduhámiin, vuoruhuvvon šlájain ja áitatvuloš ja fargga áitatvuloš šlájain maidda doaibmabidju sáhhtá čuohcat, gč. Birasdirektoráhta giehtagirjji nr. 13, luonddušláddjivođalága § 52 dihto luondduhámiid birra ja § 23 vuoruhuvvon šlájaid birra, Norgga šlájaid rukseslisttu (2015) ja Norgga luondduhámiid rukseslisttu (2018).

Áitatvuloš ja fargga áitatvuloš šlájaid vejolaš gávdnosiid galgá čielggadit, gč. Norgga šlájaid rukseslisttu (2015).

Galgá guorahallat mo doaibmabidju sáhtta čuohtat luondduhámiide ja šlájaid, gč. dán fáttá vuosttaš kuvlačuoggá.

Bargovuohki:

Árvvoštallamiid vuodđun galget leat dálá duođaštusat ja gulahallan báikkálaš ja regionála eiseválddiiguin ja organisašuvnnaiguin/resursaolbmuiguin. Galgá čađahit gieddediđošteami, gč. 7. kuvlačuoggá 2. kapihttalise Proseassa ja vuohki. Árvvolaš ja dihtolágan luondduhámiid, vuoruhuvvon šlájaid, ja áitatvuloš ja fargga áitatvuloš šlájaid vejolaš gávdnosat maidda rusttet sáhtta sakka čuohtat, galgá merket kártii / čilget. Hearkkes dieđuid galgá merket «unntatt offentlighet» ja sáddet NVE:i sierra dokumeantan. Rukseslistta luondduhámiid árvvoštallamiid galgá dahkat Sammenhengen mellom rødlista for naturtyper og Miljødirektoratets håndbok 13-raportta vuodul (Miljøfaglig Utredning 2012).

Lottit

Galgá ráhkadit bajilgova lottiin maidda doaibmabidju sáhtta sakka čuohtat, ja fokus galgá áitatvuloš ja fargga áitatvuloš šlájaid, gč. Norgga šlájaid rukseslisttu (2015), vuoruhuvvon šlájaid gč. luonddušláddjivuodálaga § 23, ovddasvástádusšlájat ja bivdehahtti šlájat.

Áitatvuloš ja fargga áitatvuloš šlájaid vejolaš gávdnosiid galgá čielggadit, gč. Norgga šlájaid rukseslisttu (2015).

Galgá čielggadit man láhkai doaibmabidju sáhtta čuohtat loddešlájaid, gč. dán fáttá vuosttaš kuvlačuoggá listema. Dás galgá árvvoštallat guovllu árvvu bárbmobáikin, kollišuvnnaid, elektrokušvunnaid ja gáržžiduvvon/hedjonan ekologalaš funkšuvdnaguovllu.

Bargovuohki:

Árvvoštallamiid vuodđun galget leat dálá duođaštusat ja gulahallan báikkálaš ja regionála eiseválddiiguin ja organisašuvnnaiguin/resursaolbmuiguin. Galgá čađahit gieddediđošteami, gč. 7. kuvlačuoggá 2. kapihttalise Proseassa ja vuohki. Lottiid kártemiid galgá dahkat heivvolaš áiggis jagis bessenaiggiid ja vejolaš bárbmoáigodaga dáfus. Rukseslistošlájaid, vuoruhuvvon šlájaid ja ovddasvástádusšlájaid bessensajiid ja johtingeainnuid dálá registreremiid ja gávdnosiid galgá merket kártii / čilget. Hearkkes dieđuid galgá merket «unntatt offentlighet» ja sáddet Davvesiidda gildii sierra dokumeantan.

Eará eallišlájat

Galgá dahkat bajilgova elliin maid dai doaibmabidju sáhtta sakka čuohtat.

Galgá árvvoštallat sáhttet go dehálaš ekologalaš funkšuvdnaguovllut, kritihkalaš áitatvuloš, garrasit áitatvuloš ja hearkkes šlájat váikkuhuvvot doaibmabidjoguovllus dahje dan lahka, gč. Norgga šlájaid rukseslisttu (2015).

Bargovuohki:

Árvvoštallamiid vuodđun galget leat dálá duođaštusat ja gulahallan báikkálaš ja regionála eiseválddiiguin ja organisašuvnnaiguin/resursaolbmuiguin. Galgá čađahit gieddediđošteami, gč. 7. kuvlačuoggá 2. kapihttalise Proseassa ja vuohki. Ruoigoelliid johtalangeainnuid ja kritihkalaččat áitatvuloš, garrasit áitatvuloš ja hearkkes šlájaid dálá registreremiid galgá merket kártii / čilget. Hearkkes dieđuid galgá merket «unntatt offentlighet» ja sáddet Davvesiidda gildii sierra dokumeantan.

Oktilaš deaddu, gč. luonddušláddjivuodálaga § 10

Galgá árvvoštallat sáhttet go dálá dahje plánejuvvon sisabahkkemat lundui váikkuhit seamma šlájaid/luondduhámiid hálddašanulbmiliidda maidda bieggafápmorusttet sáhtta čuohtat.

Galgá árvvoštallat sáhhtá go dáid šlájaid/luondduhámiid dilli ja nálleovdáneapmi sakka váikkuhuvvot.

Bargovuohki:

Čielggademiid vuodđun galget leat dovddus ja almmus dieđut eará plánaid birra (gč. oktavuoda eará plánaide, čielggadanprográmma 1. kapihtal) ja čielggaduvvon váikkuhusaid birra luonddušláddjivuhtii. Árvvoštallamis galgá deattuhit doaibmabiju váikkuhusaid árvvolaš luondduhámiid vejolaš gávdnosiidda, gč. Birasdirektoráhta Håndbok 13, Norgga rukseslisttu luondduhámit (2018), dihto luondduhámiid luonddušláddjivuodálágas § 52 ja ekovuogádagaid mat leat Norgga rukseslisttu šlájaid (2015) ja vuoruhuvvon šlájaid luonddušláddjivuodálágas § 23 áitatvuloš šlájaid dehálaš ekologalaš funkšuvdnaguovllut.

Oktilis ávdin meahcceguovllut

Doaibmabiju vejolaš geahpedeapmi stuorra oktilis ávdin meahcceguovlluin galgá čielggadit. Dákkár oktilaš meahcceguovlluid vejolaš massima galgá almmuhit proseantan guoskevaš gielddaide, fylkii ja riikkadásis. Ferte konkrehta árvvoštallat vejolaš váikkuhusaid dákkár guovlluide. Dán árvvoštallama galgá maddái geahččat olgoeallima ja boazodoalu olis.

8.3.5 Nuoskkideapmi

Šlápma

Galgá árvvoštallat movt bieggafápmorusttega šlápma sáhhtá váikkuhit birrajagi- ja astoáiggevisttiide ja olgoeallimii.

Galgá dahkat bieggafápmorusttega váráš šlápmaguovlokártta mas čájehuvvo šlápmaalávdamiid miehtebiekkas buot hálttiin. Huksehusat main meroštallon šlápmadássi lea eanet $L_{den} = 40$ dB galget oidnot kárttas.

Fápmolinjjáid ja transformáhtorstašuvnnaid šláma iešguđet dálkkiin galgá čilget.

Suoivvanastin

Galgá čielggadit man muddui bieggaturbiinnaid suoivvanastin sáhhtá čuohcat čoahkkebáikkiide ja olgunastimii.

Galgá ráhkadit kártta mii čájeha duohta suoivvanastindeattu guoskevaš birrajagi- ja astoáiggeviesuide. Áigemuttuid ja bisttu galgá almmuhit.

Bargovuohki:

Čielggademiid vuodđun galget leat NVE bagadus Skyggekast fra vindkraftverk, Retningslinjer for behandling av støy i arealplanlegging (T-1442) ja Birasdirektoráhta ráhkadan Veileder til retningslinje for behandling av støy i arealplanlegging (M-128). Galgá čilget metodihka geavaheami meroštallat riedjalávdama ja suoivvanastima.

Juhkančáhci

Doaibmabiju váikkuhusaid dovddus ja plánejuvvon juhkančáhce- ja liigehjukančáhcegálduide galgá čielggadit. Váikkuhusaid sihke huksen- ja doaibmaáigodagas galgá čielggadit. Juhkančázi akuhtta nuoskkideami vára ja čáhcegolgama vára áiggi badjel galgá árvvoštallat.

Juhkančáhcegálduid njuoskkadatguovlluid madda doaibmabidju sáhhtá čuohcat, galgá almmuhit ja merket kártti.

Bargovuohki:

Biepmobearráigeahčuín ja báikkálaš čáhcerusttegiid eaiggádiiguin / vásttolaš doaimmaheddjiiguin galgá váldit oktavuoda duodaštit juhkančáhcegálduid madda doaibmabidju sáhtta čuohtat, ja árvvoštallat váikkuhusaid ja váidudeaddji doaibmabijuid juhkančázi várás.

Eará nuoskkideapmi

Bieggafápmorusttega ja fápmolinnjaid nuoskkidangálduid huksen- ja doaibmaáigodagas, dása gullet oljohivodat bieggaturbiinnain ja oljju/boaldámuša vurken huksenbarggu oktavuodas, galgá čilget, ja nuoskkidanriskka galgá árvvoštallat. Transformáhtorstašuvnnaid várás galgá oljohivodat čilgejuvvot.

Vurdojuvvon doapparbuvtadeapmi huksen- ja doaibmaáigodagas ja plánejuvvon doappardeponiija galgá čilget.

Vuordekeahces dáhpáhusaid ja bárttiid jáhkehahttivuoda galgá árvvoštallat. Vejolaš dáhpáhusaid váikkuhusat ja doaibmabijut mat galget geahpedit dáid, galgá čilget.

Sihkkarvuolta ja gearggusvuolta

Galgá árvvoštallat sáhttet go rusttegat, dahje rusttegiid vahágit, dagahit sihkkarvuodariskka servodahkii dahje birrasii. Jiekŋuma ja jiekŋabáلكunriskka jáhkehahttivuoda galgá árvvoštallat. Jos jiekŋuma árvvoštallat jáhkehahttin, de galgá čilget relevánta doaibmabijuid mat sáhttet geahpedit jiekŋuma, ja saŋadanvuogádagaid ja sihkkarvuodadoaibmabijuid goluid galgá almmuhit.

Rusttegiid sturrodaga ja sajusteami boahhtevaš ekstremadálkkiid hárrái galgá čilget ja árvvoštallat. Jiekŋuma, bieggadiliid, rihto- ja uđasvára relevánta gaskkain galgá čielggadit.

Elektromagnehtalaš guovlu

Visttiid, mat gaskamearálaš jahkásaš elrávdnjenoaduhemiin sáhttet eksponerejuvvot magnehtagieddái mii lea badjel 0,4 mikrotlesla, galgá kártet. Vistetiippaid, visttiid logu ja magnehtagieddegivrodaga galgá čilget. Meroštallamat galget fátmastit vejolaš dálá linnjaid mat leat paralleallat plánejuvvon linnjáide, ja rievdadusaid dálá dilis galgá čilget.

Galgá čoahkkáigeassit dálá máhtu fápmojođđasiid ja dearvvašvuoda birra. Galgá váldit vuolggasaji fápmojođđasiid ja magnehtagietti hálddašstrategiijain, St.prp. nr. 66 (2005-2006) vuodul ja Suonjardansuodjalusa ávžžuhusain dáppe: www.nrpa.no.

Jos visttit (orrunviesut, skuvllat dahje mánáidgárddit) eksponerejuvvot magnehtagieddái mii lea eanet go 0,4 mikrotlesla, de galgá vejolaš doaibmabijuid mat sáhttet geahpedit gieddedási, čilget ja árvvoštallat.

8.3.6 Ealáhus- ja servodatberoštumit

Árvoháhkkan

Galgá čállojuvvot mo doaibmabidju sáhtta váikkuhit guoskevaš gielddaid ekonomijai, dása gullet barggaheapmi ja árvoháhkkan báikkálaččat ja regionálalaččat. Dán galgá čilget sihke huksen- ja doaibmaáigodaga várás.

Bargovuohki:

Báikkálaš/regionála eiseválddiiguin ja báikkálaš/regionála ealáhusaiguin galgá váldit oktavuoda čohkket relevánta dieđuid. Berre viežžat vásáhusaid norgga bieggafápmorusttegiin mat leat jo doaimmas.

Mátkealáhus ja turisma

Guovllu mátkeealáhusa galgá oanehaččat čilget, ja doaibmabiju vejolaš váikkuhusaid mátkeealáhussii ja turismii galgá árvvoštallat.

Bargovuohki:

Čielggademiid vuodđun berrejit leat dieđut maid lea háhkan báikkálaš eiseváldiin, mátkeealáhusas ja eará relevánta diehtogálduin. Berre háhkat vásáhusaid eará guovlluin Norggas ja vejolaččat maiddái eará riikkain. Dutkanbohtosiid ja vásáhusaid bieggafápmorusttegiin mat leat doaimmas sisriikkas ja olgoriikkas, berre háhkat vai sáhtttá čalmmustahttit váikkuhusaid mátkeealáhussii ja turismii.

Eanadoallu

Galgá oanehaččat árvvoštallat doaibmabiju vejolaš váikkuhusaid eana- ja vuovdedollui.

Bargovuohki:

Báikkálaš ja regionála eanadoalloeiseválddiiguin berre váldit oktavuoda háhkat dieđuid eanadoalloulbmiliid dálá ja plánejuvvon areálageavaheami birra.

Áibmojohtolat (siviila ja militeara) ja gulahallanvuogádagat

Galgá árvvoštallat sáhtttá go doaibmabidju váikkuhit lagaš čoahkkebáikkiid TV- ja rádiosignálaide.

Galgá čilget mo doaibmabidju váikkuha áibmojohtolaga lagaš rádárusttegiidda, navigašuvdnarusttegiidda ja gulahallanrusttegiidda.

Doaibmabiju vejolaš váikkuhusaid lagaš girdinšiljuid olggos- ja sisagirdinprosedyraide galgá oanehaččat čilget.

Galgá árvvoštallat dagahit go bieggafápmorusttet ja dasa gulli fápmolinnját eanet hehttehusaid áibmojohtolahkii, erenoamážit vuollugisgirdi girdiide ja helikopteriidda.

Bargovuohki:

Forsvarsbyggiin ja Avinor AS:in girdisihkkarastinossodaga bokte galgá váldit oktavuoda árvvoštallat doaibmabiju. Vuollegisgirdi girdiid ja helikopteriid relevánta operatevrraiguin berre maiddái váldit oktavuoda. Norkring AS:in ja NTV:in galgá váldit oktavuoda háhkat dieđuid vejolaš váikkuhusaid birra rádio- ja TV-signálaid vuostáiváldindiliide.

Boazodoallu

Orohaga areálageavaheami galgá čilget, ja orohaga doaibmabidjoguovllu geavaheami galgá erenoamážit čilget.

Njuolggá ja eahtenjuolggá váikkuhusaid plánejuvvon bieggamillorusttegis oktan gullelaš infrastruktuvrrain (fápmolinnját, geainnut, transformáhtorstašuvdna/bálvalusvisttit, bisánanbáikkitt jna.) galgá čilget ja árvvoštallat.

Dálá máhtu bieggafápmorusttegiid/fápmolinnjáid ja bohccuid birra galgá oanehaččat čoahkkáigeassit.

Galgá árvvoštallat mo bieggafápmorusttet huksen- ja doaibmaáigodagas sáhtttá váikkuhit boazodoalu guovlogeavaheapmái cakkiiid, garvimiid ja doaimmalaš hehttehusaid bokte.

Plánejuvvon bieggafápmorusttega vejolaš váikkuhusaid galgá geahččat oktilaččat čađahuvvon, mearriduvvon dahje dohkkehuvvon plánaiguin relevánta orohaga(id) siskkobealde. Jos orohagas leat guohtoneatnamat ohccojuvvon bieggafápmorusttega váikkuhusguovllu olggobealde, de galgá maiddái oppalaš váikkuhusaid dáidda guohtumiidda čilget.

Boazodoalu oppalaš váikkuhusaid čilgehusa galgá dievasmahttit sisabahkkenkárttain. Kárta galgá čájehit dálá doaibmabijuid ja plánaid relevánta orohagas.

Bargovuohki:

Čielggadeami vuodđun galget leat dálá dieđut guohton-, guottet-, bálanguovlluid, johtolagaid, liiegeguovlluid, geavahanviidodaga jna. ja dálá dieđut bieggafápmorusttegiid/fápmolinnjaid ja boazodoalu birra, mat leat dievasmahtton diđoštemiiguin. Guoskevaš orohagaiguin/siiddaiguin (BDO 13, BDO 14A, 9 ja 17), Fylkkamánniin ja Sámedikkiin galgá gulahallat. Ráva lea ásahit ovttasbarggu boazodoaluin, ja guoskevaš orohagaid galgá bovdet searvat diđošteapmái. Doaibmaálggaheaddji dat galgá máksit váikkuhusčielggadeami goluid, gč. váikkuhusčielggadeami lánkaásahusa § 4 goalmát lađđasa. NVE oaivvilda dehálažžan ahte boazodoallit váikkuhit čielggadanbargui. Eaktuduvvo ahte doaibmaálggaheaddji addá boazodolliide vejolašvuoda searvat čielggadanbargguide go gokčá sin dárbbášlaš goluid. «Boazodoallu»-fáttá čielggadeami galgá geahččat oktilaččat čielggadangáibádusaiguin fáttáin «Sámi meahcásteapmi» ja «Kulturmuittut ja kulturbiras».

Sámi meahcásteapmi

Doaibmabiju váikkuhusaid sámi meahcásteapmái plánaguovllus ja dan lahkosis galgá čielggadit, dása gullet guovllu historjjálaš geavaheapmi, ja doaimma mearkkašumi kulturguoddin galgá čilget.

Bargovuohki:

Čielggadeami vuodđun berrejit leat dieđut maid lea háhkan báikkálaš, regionála ja guovddáš eiseválddiin, organisašuvnnain ja ealáhusain. Dálá dieđuid ja duođaštusaid meahcásteami birra, maiddá meahcásteami birra guovllus, galgá geahčadit ja ollistit ságastallamiiguin/jearahallamiiguin guoskevaš sámi meahcásteddjiiguin ja eará relevánta gálduiguin. Máhtu galgá ee. háhkat gálduin mat leat representatiivvat sámi beroštumiide guovllus..

Váikkhusaid árvvoštallamiid galgá buohtastahttit árvvoštallamiiguin mat dahkkojit fáttáin «boazodoallu», «kulturmuittut ja kulturbiras», «eanadoallu», «eanadat» ja «olgoeallin ja johtalus».

Eará areálageavaheapmi

Doaibmabiju vejolaš váikkhusaid eará areálageavahanberoštumiide, ee. minerálaroggamiidda, galgá čilget. Plánaguovllu eanet resursageologalaš guorahallama vejolaš dárbbu galgá árvvoštallat čielggadeami oassin.

Areálageavaheami rievdadusaid, dása gullá areálaid čatnan, galgá čilget. Vejolaš váikkhusaid dálá ja plánejuvvon doaibmabijuin nugo ásodat-, barta ja industriijaguovlluin ja sullasaččain galgá árvvoštallat. Vejolaš geinnodatmuddemiid/váidudeaddji doaibmabijuid galgá árvvoštallat vai garvá negatiivvalaš váikkhusaid vejolaš plánaide.

Bargovuohki:

Areálageavaheami čielggadeami galgá geahččat oktalaččat eará čielggadangáibádusaiguin nugo «ealáhus- ja servodatberoštumit», «eanadat ja visualiseren», «olgodaddan», «luonddušládjjivuodáláhka» ja «kulturmuittut ja kulturbiras» birra. Relevánta eiseválddiiguin galgá váldit oktavuoda háhkat dálá duođaštusaid dálá areálageavaheami ja plánejuvvon areálageavaheami birra.

8.4 Guovllumuddenplána

Šiehtadusa mielde galgá Davvesiidda gielda ráhkadit plána guovlluplánan.

Plána galgá ráhkaduvvot otná plána- ja huksenlága mielde

Gáibádus plánaprosessii ja mielváikkuheapmái lea nannejuvvon plána- ja huksenlágas ja váikkususčielggadeami lánkaásahasus.

Guovllumuddema gusto dát proseassa:

- Davvesiidda gielda meannuda plánaprográmma evttohusa hálddahaslaččat.
- Dieđáhus álgima ja prográmmaevttohusa gulaskuddama birra lea unnimusat 6 vahku. Dieđáhus almmuhuvvo aviissas ja gieldda ruovttusiidduin, ránnáiguin geaidda guoská, eiseválddiiguin ja berošteddjiiguin válde njuolga oktavuoha..
- Davvesiidda gielda meannuda mearkkašumiid ja mearrida prográmma.
- Mearriduvvon plánaprográmma vuodul ráhkaduvvo evttohus plánadokumeanttaide ja gullelaš váikkususčielggadeapmi.
- Guovllumuddenplánii ja dan gullelaš váikkususčielggadeapmái evttohuvo unnimusat 6 vahku almmolaš geahčadeapmi..
- Davvesiidda gielda meannuda mearkkašumiid ja mearrida plána.
- Plánaevttohus galgá sísttisdoallat:
 - Plánakártta

- Plánamearrádusaid
- Plánačilgehusa
- Váikkuhusguorahallama
- ROS-analyssa

Plánaevttohusas galgá čilget prošeavtta birra, das čilgejuvvo doaimma birra. Galgá árvvoštallot dárbbášuvvo go plánagáibádus, ortnetvuorrogáibádus ja dokumentašuvdnagáibádus.

Plánaprográmma lea ráhkadan:

Multiconsult